Kaina 10 Pf.

Nr. 44 (1153) Vilnius, 1942 m. spalio 24 d.

SAVISAUGOS DALIŲ SAVAITRAŠTIS

LEIDŽIA LIETUVOS SAVISAUGOS DALIŲ ŠTABAS
Vyr. redaktorius *kpt. Simas Urbonas.*
Redakcijos ir administracijos adresas: Vilnius, Jėzuitų g-vė Nr 3
Telef. per Vilniaus karšką: 29. Darbo val.: 07—12,30; 14—17
(dienomis prieš šventadienius 07—13).
Spaudinamas „Svytario" sp., Šv. Onos g-vė Nr. 3.

Stalingrade pasiekta naujų laimėjimų

Kaukazo srityje vokiečių ir sąjungininkų karionenės puolimas, nukreiptas į plačias priešo pozicijas ir per praėjusią savaitę, darė tolesnę pažangą. Spalio 15 d. Vyriausioji Karionenės Vadovybė pranešė, kad Kaukaze vokiečių ir slovakų dalinial pralauže tiriai miškais apsuptusioje kalnuotoje vietoje po smarkių kovų naujas priešo pozicijas ir šturmu paėmė daugiau kaip 500 baisių ir kovos įrengimų.

Spalio 16 d. paskiista kad per kovos veiksmus į pietrytinę nuo Novorosijsko vel buvo apsuptos ir sunaikintos priešo pajėgos. Darant tolesnę pažangą šioje srityje tiktai vienos kalnų šaulių divizijos ruože buvo paimta 60 įtvirtintų kovos įrengimų.

Spalio 16 d. paskiista kad per kovos veiksmus į pietrytinę nuo Novorosijsko vel buvo apsuptos ir sunaikintos priešo pajėgos. Darant tolesnę pažangą šioje srityje tiktai vienos kalnų šaulių divizijos ruože buvo paimta 60 įtvirtintų kovos įrengimų.

Dono fronte rumunų dalinial stiprėmė vietinius priešo puolimus. Vengrų dalinial pavertė niekais visus priešo mėginimus persikelti per upę.

Viduriniame fronto ruože per savo smugiuojančių būrių žygius buvo sunaikinta daug bunkerių ir kovos įrengimų. Kaip spalio 17 d. pranešime paskelbta, aviacija be paliovos ir labai sėkmingai puolė priešą 14 dienų pastebėta sovietų karionenės koncentraviną visais geležinkeliais ir kitokiais būdais Liplino — Toropeco ruože. Pakartotinai ir labai smarkiai bus puolamos judėjimui geležinkeliais svarbios stotys Bologoje, Ostaškov, Toropec, Selizarovo ir Soblagoje, geležinkelio linijos buvo pakartotinai nutraukties ir sunaikinta daug traukinių su karionenės ir medžiaga. Nešiūrint blogo oro, šių nuolatinių aviacijos puolimų dėka pavyko sovietų žygiavimą ne tik sutrukdyti, bet žymiai sulėtinti.

Murmansko fronte kalnų dalinial atrėmė keletą priešo puolimų, kurie buvo pryvesta paskelbti, kad nuo spalio 8 d. 12 val. vistems prie Dieppe į nelaisvę pateksiadems britų kariniekams ir karsiviems sėkdesniai paėjai.

Po šito vokiečių vyriausiojoko karo vadovybės pareiškimo, anglai vel prodėjo lietuksiėti, tvirtindami, kad vokiečių belaisviai sesa supanašiai dalies kantratakomis. Priešas, paliledamas daugelį užmušių, pasitraukė į savo pozicijas.

Vokiečių ir italų aviacijos pajėgos dieną ir naktį stambaus kalibro bombonia apmėtė aviacijos bazę Maltos saloje, padaryta sunaikinimų.

Naktį į spalio 14 d. Lamanše įvyko jūrų kautynės tarp vokiečių apsaugos laivų ir skaičiumi pranašesnio priešo junginio, kuri sudarė dvi naikintojų grupės ir keletas greitlaivių flotilų. Per smarkų susirėmimą vienas angių artilerinis greitasis laivas buvo nuskandintas ir penki greitlaiviai artilerijos ugnimi sužaloti arba padegti. Žuvo vienas sevasis laivas.

Kaip spalio 17 d. Vyriausioji Kariuomenės Vadovybė pranešė, pietų Lenkijoje įengvėjęs vokiečių kovos lėktuvai dienos metu puolė karinius įrengimus ir desanto laivų telkinius prie Anglijos pietinių krantų. Šeši stambaus kalibro bomės nuskandintai, tam tikras skaičius buvo apgadintas.

Kautynių patranka pas mūsų vyrus Rytuose

Mūsų kariai stiprinasi prieš raudonosius Rytuose

pateksiadem vokiečių kariai būtų buvusios surištos rankos.

Tačiau vėliau paaiškėjo, kad šitas angių paneigimas buvo arba lengvapadėkas nepatikrintas tvirtinimas arba sąmoningas melas.

Mažo te. Panašus gėdingas įvykis pasikartojo spalio 4 d. Kanale

UŽSIENIO NAUJIENOS

— Liepos mėnesį Litzmannstadt'e pradėjo veikti instituto skyrius žydų klausimu tirti. Toks institutas buvo įsteigtas pereitų metų kovo mėn. Frankfurte ties Mainu.

Institutas turi savo spaudos organą „Weltkampfi".

— Spalio 11 d. Weimaro pilyje įvykęs vokiečių poetų suvažiavimas. Suvažiavimą atidarė gauleiteris ir reichsštathalteris Sauckelis. Suvažiavime dalyvavo Retcho ministeris dr. Goebbelsas.

— Spalio 1 d. Japonijoj įsteigta vadinama Didžiosios Azijos ministerija, „Daitoasei", kurios tikslas praktiškai valdyti ir organizuoti erdves, laimėtas japonų ginklo persvara.

— J.A.V. ambasadorius Sovietų Sąjungai admirolas Staniey spalio 10 d. iš Kuibiševo išvyko į Ameriką. Prieš išvažiuodamas dar kartą kalbėjo su Stalinu.

— Šiomis dienomis Norvegijoj mirė, sulaukęs 94 metus, furnalistas Maehlumas. Maehlumas redagavo ištisus dešimtmečius laikraštį „Nu". Maehlumas buvo ne tik redaktorius ir leidėjas, bet jis vienas ir „Evening Standard" pranešimu Kanadoje, kaip atsakymas į vokiečių pavartotas priemones, 107 vokiečių kariniinkams ir 1269 kareiviams ant rankų buvo uždėtos grandinės.

Pagaliau Anglijos vyriausybė spalio 10 d. dėl belaisvių supančiojimo Hitleio oficialią komunikatą, kuriame sakoma, kad puolant Dieppe, buvo neteisėtai duotas įsakymas surišiotl, kur tatai galima, belaisviams rankas, kad jie negalėtų eunaikinti savo popierių.

Puolimas iš Serco buvęs atliktas dešimties kariniinkų ir kareivių grupės. Jie paėmė į nelaisvę penkis vokiečius, kuriems buvo surišiotos rankos, kad vyrai paėmė belaisvius, galėtų juos, priisikydami už palaisvinę buvęs. Jokio raitiško įsakymo ar kitokio žiuo reikalu nurodymo nebuvę duota. Belaisviai turėję būti vedami į laivus pro vokiečių kareivines ir todėl buvusios reikalingos atsargos priemonės. Nešiūrint tokių atsargos priemonių, keturi vokiečių karo belaisviai, garniai šaukdami, išsiveržė ir turėjo būti nušauti, kad negalėtų sukelti triukšmo, — sakoma komunikate.

Dėl šito Anglijos vyriausybės komunikato kompetentinga vokiečių įstaigta pareiškė:

„Anglijos vyriausybė šiuo savo pareiškimu pirma karta pripažįsta, kad iš tikrųjų buvo duotas angių karinis įsakymas surišiotl vokiečių belaisvius. Tas įsakymas buvo tiekios pat formos, kaip savo laiku vyriausios karinuinnenės vadovybės paskelbtasis. Anglų tvirtinimas, kad po pravesto tyrinėjimo nebuvę ravta įrodyma, jog kurtam nors iš Dieppa paimtam belaisviui buvusios surištos rankos, neturi reikšmės, nes šito vokiečiai niekuomet ir netvirtino. Tačiau iš tikrųjų, kaip jau buvę pranešta, visa eilė vokiečių kareivių, laikinai patekusių į angių rankas, per savo nelaisvėje buvimo laiką buvo suriišti. Apie tai yra teisme užprotokoluoti attitinkamų vokiečių kareivių parodymai. Yra taip pat fotografinė nuotrauka vieno prie Dieppe į anglų nelaisvę patekusio OT kareivio, kuris surištas mirė. Be šių nestreimiamų įrodymų anglų karo ministerija vargiai ką itikina, kad jos minėtas įsakymas iš tikrųjų nebuvo vykdomas.

Dėl puolimo prie Serco anglų oficialiame pareiškime taip pat pripažįstama, kad penki ten paimti į nelaisvę vokiečių kareiviai buvo surišiioti. Dėl anglų pastabos, kad keturi vokiečių belaisviai išsiveržę ir jie buvo nušauti, kad jie negalėtų sukelti triukšmo, iš vokiečių pusės konstatuojama:

Į nelaisvę paimtieji vokiečių kareiviai, juos imant į nelaisvę, buvo iš dalies bais arba tik su kojinėmis ir vienmarškiniai. Stačiai juokinga, kai anglai pareiškia, kad jie turėję juos, jiems mėginant pabėgti, nušauti, kad jie negalėtų sukelti triukšmo. Nušiūrimo procesas sukėlė, be abejonės, dar didesnį triukšmą.

Tačiau anglai klysta, tvirtindami, kad iš penkių vokiečių kareivių nuėjovę keturi. Iš tikrųjų jie tenuėvę du. Vienas kareivis, kuris buvo suriišias, ir dar vienas iš jų pasmukio. Tie du kareiviai dabar, laimė, yra vėniinteliai, gyvi šio barbariško anglų eigesio su beginklais karo belaisviais liudininkai. Ju parodymai yra teismo užprotokoluoti".

Begėdiškas anglų elgesys

Spalio 7 d. vokiečių ginkluotųjų pajėgų vadovybė pranešė, kad po nepavykusio anglų mėginimo išlaipinti kariuomenę prie Dieppe buvo paimtas vienas anglų įsakymas, kuriš buvo įsakyta uždėti pančius į nelaisvę pateksiadems vokiečių kariams. Tas vyriausiajų vokiečių ginkluotųjų pajėgų vadovybę privertė paskelbti attinkamas priemonėmis, kad būtų apsaugota vokiečių kareivių garbė. Tuomet anglų karo ministerija primygtinai paneigė, kad bet kuriam į nelaisvę saloje Serco. Ten aniksti rytą 16 angių užpuolė vieną vokiečių darbo komandą, kurią sudarė vienas puskininkis ir keturi vyrai. Jie vienmarškiniai plona, bet labai tvirta virve buvo supančioti. Kai vokiečių kareiviai ėmė gintis prieš šį negirdėtą elgesį, puskariniinkis ir vienas vyras šūviais ir durtuvų smūgiais buvo užmušti, o dar vienas kareivis sužeistas. Šiuos faktus patvirtino vienas pionierius, kuriam pavyko per grumtynes pabėgti. Dėl to vokiečių vyriausioji karo vadovybė

Mūsų kariai stiprinasi prieš raudonosius Rytuose

buvo priversta paskelbti, kad nuo spalio 8 d. 12 val. visiems prie Dieppe į nelaisvę pateksiadems britų kariniiniams ir kareiviams sėkdesniai paėjai.

Po šito vokiečių vyriausiojoko karo vadovybės pareiškimo, anglai vel prodėjo lietuksiėti, tvirtindami, kad vokiečių belaisviai sesa supanašiai dalies bendradarbiaudamos su be paliovos puolančia aviacija ir zenitine artilerija palauže atkakliai priešo pasipriešinimą, netikėtai užėmė daug baeių ir į šėmę žiauju tankų, įsiveržė į patrankų fabriką „Raudonoji barikada" ir šturmu užėmė visas fabrike imones. Su kruvinais nuostoliais atmušes bolševikų priešpuolius, priešas iš šios miesto dalies nubloktas. Į šiaurės vakarus nuo miesto dalies, vadinamos Spartakovka buvo apsuptos ir sunaikintos bolševikų jėgos. Kovos lėktuvų junginiai žemutinės Volgos srityje sunaikino keletą transporto traukinių, vieną tanklaivį, du baidokus, vieną garlaivį-vilkiką, ir 6 stovinčius žemėje lėktuvus.

Dono fronte rumunų dalinial stiprėmė vietinius priešo puolimus. Vengrų dalinial pavertė niekais visus priešo mėginimus persikelti per upę.

Viduriniame fronto ruože per savo smugiuojančių būrių žygius buvo sunaikinta daug bunkerių ir kovos įrengimų. Kaip spalio 17 d. pranešime paskelbta, aviacija be paliovos ir labai sėkmingai puolė priešą 14 dienų pastebėta sovietų karionenės koncentraviną visais geležinkeliais ir kitokiais būdais Liplino — Toropeco ruože. Pakartotinai ir labai smarkiai bus puolamos judėjimui geležinkeliais svarbios stotys Bologoje, Ostaškov, Toropec, Selizarovo ir Soblagoje, geležinkelio linijos buvo pakartotinai nutraukties ir sunaikinta daug traukinių su karionenės ir medžiaga. Nešiūrint blogo oro, šių nuolatinių aviacijos puolimų dėka pavyko sovietų žygiavimą ne tik sutrukdyti, bet žymiai sulėtinti.

Murmansko fronte kalnų dalinial atrėmė keletą priešo puolimų,

Aukodami avių kailius frontui, stiprinsime karo jėgas kovoje prieš bolševizmą

Kai augo vaisinės žuvys

Geriderėjus Kirdis

DAR VIENA NAKTIS TĖVYNĖJE. SUSEMAŠYTYMAS LIETUVOS ŽEMĖJE PAVASARĮ. ABEJINGAS GRIAUSTINIS GIEDRIŲ RYTĄ. GANDAI APIE KARĄ. KARAS. ENTUZIAZMAS LIETUVIŲ TARPE. NUSIGANDĘ PAREIGŪNAI. PAVOJINGĄ KELIONĖ. TARP KULKOSVAIDŽIŲJŲ IR BOMBŲ. PIRMOSIOS AUKOS.

PABĖGIMAS Į KAIMĄ.

Buvo kokia trečia valanda ryto. Rytuose skaistėjo dangaus žara pranašavo gražią dieną. Kur-nekur draiksėj juosvi pailgi debesėliai, vietomis ištiędami pailgomis uodegomis. vietomis nubarstydami dangų juodais lepelėais. Visi dar miegojo, tačiau žemė pamažu budo, kėlėsi, judėjo: Sodybose giedojo gaidžiai, sąduose švilpavo varnėnai, laukuose vienoju ritmu trouše savo skambią dainelę vytutėliai, Kažin kur toli, už miestelio, apie Sausdravos upelį klykė pempės ir alksnynuose sunkė lakštingalos.

Lėtai, gėrėdamasis pavasario rytmetiu, ėjau namo. Dar viena naktis praleista. Ir ši karta neatvažiuve joks sunkvežimas. Dar ir toliau kvėpuosiu Lietuvos oru, gėrėsiuos Lietuvos gamta.

Ak, tu vargše Lietuvos žemė, jaučiu ir matau tavo kančias, tavo sielvartus. tavo kovas ir troškimus...

Bundanti žemė kėlė ir mano sieloj didžiausmą ir skausmą, prislėgtą liūdesį, neviltį ir nežinią. Viskas alsavo naują gyvybę, prisikėlimą, kūryba. Kiek čia išlieta lietuvio prakaito ir ašarų, kiek čia padėta aukų ir kraujo, kiek čia dėjo, kad ja gyventų, dirbtų, džiaugtųsi laisve, kaip ir visos kulturingos tautos.

Priešdvidešimtį metų jis ja kardu ir ugnimi atkovojo, stipriko geriausių šios žemės sūnų gyvybe ir kraujų, per dvidešimtį metų nepaprastu darbu ir energija, prakaitu ir pasižentimu kūrė joje naują gyvenimą, kuriuo gėrėjos ne tik jis, bet ir jo kaimynai.

Ir štai greitai bus metai, kai jis nebeteko joje teisių, ne tik teisių ja naudotis, bet ir mylėti, apie ja dainuoti, apie ja pasakas sakti. Viskas jam šiandien uždrausta, viskas negalima, viskas atimta. Jis nebegali lietuviškai kalbėti, dainuoti, lietuviškai meleti, jis maitinamas žydiškomis „katiušomis" ir bolševikiniais „tankistais", kurios nė mažyte dalelyte neprilygsta tom skambiom lietuviškom, taip lietuvio širdžiai ir sielai artimom dainom.

Tokios minty pyrėsi mano galvoje ta rytmetį, kai vienišas iš svetimos pastogės, prasibaustęs naktį, grįžau į namus. Staiga, man becinant, vakarouse kažkur toli sudundėjo. Krūptelėjau ir sustojau. Dundesys pastkartojo dar ir dar kartą.

— Kas čia? — išprudo žodžiai, — griaustinis?

— Ne, niekur nematyti jokio lietaus debesėlio, Tačiau dusliu dundesys vis kartojosi.

— Manevrai, — vėl dingtelėjo mintis, — bet iš kur čia toje pusėje. Valandėlę stovėjau ir spėliojau. Nei vienas, nei kitas dalykas neatrodė tikras. Pagaliau žvystelėjo mintyse ir trečia galimybė — karas. Ir tai buvo mažytė vilties kibirkštėlė, tos vilties, kuri tiek mėnesių buvo laukta, tiek valandų brendinta, tiek naktų ieškota. Gal būt, vokiečiai pradėjo karą su rusais? Bet visa tai atrodė taip netikėtina, taip nepanašu į tiesą, taip staiga, kad neįinojau nė kam tikėti.

Tiesa, jau prieš keliolikę dienų vieną užsieninė radijo stotis pranešdinėjo apie vokiečių - rusų pabloginėjusius santykius, bet rusai visai. ką kita kalbėjo, Be to, tas amaugimas dėl pylimų, prievarta gabenimas į aerodromų statymą, tvirtinimai pasieny mirties zonoje, visa tai kalbėjo, kad dar karas negali būti, kad tuo tarpu apie karą net jų pačių karininkai negalvoja.

Kambaryje nusirengiau ir taip susidėjau visus daiktus, kad kiekvieną, pavojaus metu, galėčiau greitai pasigriebti.

Miegas nėmė. Gulėjau akis žmeigęs į lubas. svarsčiau sukilusias mintis. Girdėjo už lango aidi žingsnai. Kažkas eina. Tylutėlai priėjo prie lango ir atsargiai pabarškino į langinę.

— Ar miegat, as, ar miegat!

— Kas čia? — šūktelėjau truputį neramus.

— Tai aš, aš, Petras!

— A, tai mano buvęs valkinas, tai jis, su kuriuo taip nuoširdžiai dirbome mano ūkyje.

— Ar nieko negirdėjęt, klausykit!

Valandėlę nutilo, palaukė kol bildesys pastkartos. paskui vėl:

— Man rodos, kad iš armotų šaudo.

Aš jam atsakiau:

— Nemiegu. klausau. Tik ką parėjau, svarsčiau ir šiaip ir taip, nė pats nežinau, kas čia gali būti. Gal manevrai, — pridūriau.

— Ne, — pasipriešino jis, — manevrai negali būti, buvau kriuomenėje, žinau, kad tuo metu negalėtų prasidėti.

Paskui jis pridūrė:

— Ar ne karas, gal vokiečiai puola rusus?

— Eik jau, eik, iš kur čia tas karas, — pradėjau juokauti, nors širdyje pritariau jo minčiai ir troškau, kad jo žodžiai būtų nepamainoma tiesa. Tačiau buvau atsargus, nenorėjau, kad per anksti išsiję iš mano lūpų tos tiesos patvirtinimas, nes vietinial komunistai galėtų man pakenkti.

Taip pasikalbėję išsiskyrėm. Matyt, keletą valandų užsnūdęs (čelinta naktis be normalaus miego buvo gerokai išvarginusi), nes kai mane pažadino, saulutė jau kaitino pro kambario langus ir žmonės rinkosi pamaldoms į bažnyčią.

Dėl pamaldų niekur nieko neseitiravau. nora kiekvienas atsidamas atsineščavo savo spėliojimus ir gandus. Kaip tyčia ir akomulatorius išsibaigė, radijas stovi ir tyli — negaliu patikrinti, kas pasakojama.

Prieš pat sumą iš Telšių parvažiave viena jaunuolis pranešė apie ten vykstantį sąmyšį ir patvirtino, kad karas tikrai prasidėjęs.

— Žinai, Albinai, gerą žinią atvežei, bet net ir tau nenoriu tikėti. Ar gali tai būti tiesa?

— Juokingas gi esati! Jokia palaptis, Molotovas skaitys atsišaukimą.

— Šitaip! — nudžiugau, — vadinasi, ilgai lauktas karas tikrai prasidėjęs.

— Karas, karas, karas!—skambėjo mano ausyse žodžiai.

Deja, niekur negalėu išeiti, už kelių minučių bus suma. Melsimės dėkodami Dievui už vilties išpildymą. Pamaldas praėjo labai greitai. Pasakiau trumpą nuoširdų žodį, pastiprinau viltimi ir ištverme, ir visi išskubėjo į namus. Tačiau niekad gal taip nuoširdžiai nešimėdėsiau, kaip tą rytą, niekad gal toktų viltių neturėjau ir naują steitį, kaip tuomet.

Po pietų išėjau pasivaikščioti. Vidury bažnytkaimio būriais stovinėjo žmonės ir dalijosi įspūdžiais. Pricini prie vienų — girdi žodį: „karas", pricini prie kitų — „karas", prie trečių — vis tas pats. Ir taip šis žodis iš lūpų į lūpas nuskambėjo, nualėjo, nuliūliavo per visą apylinkę. Visų veidai šviesūs, akys spindi džiaugsmu, pasiryžimu ir viltimi. Tik vietinial rusai (mūsų bažnytkaimio artimos apylinkės angyvento nuo 1900 m. sentikiais rusais), susispiešę apie savo pareigūnus, seniūną ir jo pavaduotoją, buvo kiek nusigandę ir neramūs.

Eidamas pro šalį, ir pastebėjęs kiek nusiminusį seniūną Lifanovą, užkalbinau:

— Tai, ką, Jonai, karas prasidėjo.

Jis pašūrėjo i mane, pasiveikino ir kiek prislėgtu balsu atsakė:

— Taip, sako, kad karas.

Jis dar vaikštinėjo po miestelį, rankiodamas žiūninkus, kurie turėri važiuoti už 30 km į aerodromą. Bet niekas jo nebeklausė, niekas važiuoti nebemanė, visi kažko laukė, tikėjosi, kad jau nebereikėsią.

Valandėlę vaikštinėjau po miestelį stebėdamas žmonių nuotaikas. Visų nuotaika buvo nepaprastai pakilusi, gyva, judri, ryžtinga ir šviesi. Už miestelio, ant mokyklos kalnelio, būrys vyrukų susimetę gėrė pusbonkį.

— Na, vytai, ar ne perdaug jūs šiandien geriat. kur cisi, tai vis būrelis su pusbonkei

Kai kurie, pamatę mane, susigėdo, kiti, pažįstamesni, pašoko, paprašė šėsti ir atsakė:

— Klebone, iš džiaugsmo, prasidėjo karas, nusikratysim šitais žalčiais.

— Vyrai, atsargiau! — subariau, — būkit visur išmintingi, atsargūs ir budėkit. Kai ateis laikas, pradėsim veikti.

Paskui atsirado mokytojas, kuris atėjo kažkam ieškoti manęs. Jis taip pat jau buvo gėręs. Tarp jo ir manęs kažka. Vieni šinė jam gerti, kiti pataė bėgti, nes jau prasidėjęs karas ir visiems bolševikų valdininkams būsią riestai.

Kadangi mačiau, kad tarp jų gali kilti ginčas, poėmiau už parankės ir tariau:

— Einam, tegu jie sau čia džiaugiasi.

Su mumi pašoko eiti ir mano valkinas, Stasys Š. (vėliau žuvęs nuo bombos Telšiuose), kuris buvo jau gerokai įgėręs ir kuris buvo didelis bolševikų priešas.

Beeinant, neatsimeni dėl kurio dalyko, pradėjo ginčytis, ir žiūriu, kad mano valkinas meta švarką ir jau griaužia kumščius prieš mokytoją.

(B. d.).

KOSTAS KUBILINSKAS

KARIAI

Kaitros ilstančius sąnarius virina,
Skruostais nuovargio rasos vis ritasi...
Pheno voros sumirga — tai vyrai
Nešą laisvės ir pergalės rytą. — — —.

Nužygiuoja per miriantį rudenį;
Pakelem vėtra triukšma stagarius.
Vittim guodžiasi ir užsigrūdina:
Pranegėsime grūdvanti progarą! —

Spengia šaltis, net kauluosna smelkiasi...
Aikani vilkai viesuluos stūgauja. —
Būna toks ir laimėjimo alkis.

Vienakart, kad prisinkisime ribę,
Paskutinę, — iškėkime vėliavas. —
Klyks armonikos... Tvirčiai skrybaus,
Skleisis laisvas pavasaris vėliai.

LYG SU SPARNAIS BŪČIAU...

ŠĖKMINGIAUSIO ŠIAURĖS AFRIKOS KARO LAKŪNO—MEDŽIOTOJO GYVENIMAS IR KOVA

Vokiečiai taata liudi vieno savo geriausių karinį Šėkmingiausiąsi Šiaurės Afrikos karo lakūnas, medžiotojas kapitonas Hans Joachim Marseille, Fiurerio apdovanotas aukščiausiu vokiečių narsumu ženklu, angalėjęs 158 priešus, pats nenugalėtas karžygiškai žuvo virš Afrikos dykumos, kuri buvo 22 metų karininko kovos centras.

* * *

P. K. Lempos šviesa, kuriojo plaukioję mėlyni tabako dūmų debesėliai, krito į Marseille plaukus. Jis gėrė ir jo sveikatą. Už devyniasdešimt pirmąjį Jochenai! Per paskutiniąsias aštuonias savaites Jochenas sunaikindavo visus, kas tik jam pastodavo kelią. Tada komodoras už kiekvieną dublętą buvo jam pažadėjęs po buteli šampo. Kai balandžio pabaigoj Marseille grįžo iš atostogų su Riterio kryžiumi, jis numušinėjo tik dubletus (du lėktuvus per vieną dieną). Sutinkus jam ažnolo lapas, kiekvienam žygyje jis paprastai numušdavo keturis priešus. Ir kai vieną kartą nuo Marseille patrankų ir kulkosvaidžių mėtrito penki, tai eskadrolė niekas tuo nesistebėjo.

Komodoras tylėdamas statė sekta. Tačiau tokio tempo ir geriausias tešlimas ilgai negalėjo išlaikyti.

— Jochenai, kada bus kardai? — paklausė vienas iš ratelio.

— Poryt — vidudienį — jaunatve skambančiu balsu atšovė Jochenas. Tai skambėjo be pasididžiavimo, tai ištarė besišypsanti burna.

Kitą rytą, septynioliams, Marseille su savo eskadrile pakilo laisvai medžioklei i Tobruko apylinkes. Vienuolikta valandą jie skrido saugodami viena stuką žingini. Abu žygiai praėjo be sąlydžio su priešu. 16 valandą iš kautynių vadovietės jis gavo įsakymą persikelti į aerodromą X prie Tobruko. 17:30 val. eskadrilė pakilo laisvai medžiokle ir pagaliau susileidė į X. I X važiavome vorojo automatiškumu. Priešš 22 val., pagaliau, suradome aikštę. Iš tamsaus forno pirmiausia pasirodė lėktuvų siluetai. Suskaitėme juos. Visi. Prie mašinos prišoko eskadrilės kapitonas žrandies lakūnas, jaunoslis iš Kioino su rudai nudegusiu veidu, kurio kiekviename kamputyje tūnojo linksmumas. Jis lyg garstakalbis paskelbė laimėjimą. „Jis jau tari keturiai!" Taigi Jen pasiekė 95.

KURTAS PUOLA BANDA

Jochenas pasakojimas apie šios dienos kautynes truko tris minutes. Viskas ėjo taip paprastai, kaip ir visuomet: pirmyn ir gausingesni britų būriai, dvidešimt minučių kautynės nardant ore ir žemėje, ir gali keturi numušti, degą lėktuvai. Nė vieno žodžio apie pavojų ar sunkumus. Šį kartą Marseille nepastebėjo, kad užpakalyje jo grandies draugas viršila P. Syposdamasis kraiš galva.

Sėgrįžėjęs lovos. Tyro oro pilna patalpa pripildė ramus, gilus kvėpavimas. Sviesa dar degė ir metė šveisius spindulius į greta manęs miegant. Aš žiūrėjau į ašrių brocdo gražios formos, dabar atsipalaidavusi veida. Jame viskas buvo gražta, kaip ir visas jo liekmas, kaip strėlė, ilmas, kaip visas jo temperamentas. Atrodė, kad jis visas iš anksto sukurtas didelems greičiams.

I aiškią, plačią kaktą buvo įsiskęs platas šviesis plankn knokitas. Atrodė lyg saugojantis nėdangalas iš pelkinės medžiagos.

Šviesa užgeso. Staiga oro pripildė šūsaya. Tiesiai virš mėsu, greičiausiai britų eskadrilė, skremda lėktuvai i vakarus. Aš galvoju koks trinkimas pakilnu, jei dabar dangumi paradėsiama pražūtis eskadra iš sunaikinta, kuriuos Marseille vos per vienus metus numušė. Tai būtų ligas, ligas paradinis frontas, o ja priekyje vienas vienintelis jaunas vyras varo Marseille, orinių formu, lyg kurtas, šviesus, didesnis kaip vidutinio dydžio. Tikriausiai jo šūvas blizgesio akys nustebę žiūrėtų i šita nugalėtoją falanga. Ar tai aš šita eskadra nugalėjau? Negalima patikėti. Būtų visai taip, kaip prieš keleta dienu, kai jam parodė laikraštį, kur buvo šiek tiek aprašytos vyr. leitenanto Marseille kautynės. — Vadinas, aš esu didvyris! — sušuko jis ir kvatodamas surplojo saug per kelius.

TRYS VEIDAI

Man atrodo, joz dabar aš pažįstu jris jo veidus. Jaunatviską, visiškai

— Arėlytė, koks tu mėlias?
— O kaip manai, tiek meilės vežti nėra lengva...

Psr. Mikėstas

Paskutinės kautynės už poilsis

IŠ RYTŲ

Paskutines dvi savaites teko išgulėti apkasuose. Civiliniame gyvenime dvi savaitės — visiškai trumpas laikotarpis. Kariniame — dar trumpesnis. Ypač, kada nei vieną dieną, nei naktį netenka ginklo paleisti iš rankų — valandos, dienos, savaitės ir mėnesiai nejučiomis prabėga. Kodėl taip yra — gali suprasti ir supranta tik tas, kam teko išvykti į rytus ir praleisti nors vieną dieną kautynių aplinkybėse.

Taip ir mums, nors ir apkasuose, bet tų dviejų savaičių tarsi nepastebėjome — jos žaibo greitumu prabėgo.

Apsupimo žiedas kasdienų mažėjo. Jo viduryje, miškuotoje ir pelkėtoje vietoje slapstėsi banditų gaujos. Gerai ginkluotos ir klastingos gaujos, susidedančios iš žydų, bolševikų ir įvairaus plauko niekšų, kurie, nenorėdami dirbti rimto darbo, prisidengę partizanų vardu, plėšia vietos gyventojus ir kelia kraštе nerimą. Jeigu ne šiandien, tai rytoj turime juos sunaikinti.

Apsupimo žiedui mažėjant, dažnai reikėjo keisti pozicijas ir, pasistūmėjus pirmyn, skubėti apsikasti, kad priešas nepasinaudotų gera proga netikėtai veržtis pro neparengtas pozicijas.

Naktys buvo tamsios ir tik klausos pagalba galima buvo sekti priešo judėjimą. Kiekvieną naują naktį įtempimas didėjo, nes buvo aišku, kad banditai, vieną kurią naktį, pasinaudodami tamsa, bandys žūt-būt pasprukti iš galutinai sumažėjusio apsupimo žiedo. Todėl mes ryžomės taip pat žūt-būt nei vieno gyvo bandito neišleisti.

Nė vienam iš mūsų tarpo ir širdis neramiai plakė, nes kažkuris paleido žinią, kad šiai akcijai užsibaigus gausime ilgesnį poilsį.

Galiausiai apsupimo žiedas buvo visiškai suspaustas.

Artinosi naktis ir todėl dar kol kas nesiryžome banditų gaujai studuoti lemiamą smūgį, nes dar, ko gera, vienas kitas banditas, pasinaudodamas nakties tamsa, paspruks ir tada pašvilpk jam...

Norom, nenorom reikėjo aušros palaukti.

Dar kurį laiką besileidžiančios saulės spinduliai, prasiskverbę pro medžių šakas, glostė apkasuose gulinčių žmonių šalmus dengtas galvas ir tarsi mums linkėjo sėkmingos nakties...

Nusileidus saulei, ant priešais pozicijų esančio klastingo šilo pakibo mėnuo ir, tarsi norėdamas būti mums pagelbininku, skaisčiai apšvietė stebėjimo lauką. Buvome tikri, kad tuo metu banditai nuoširdžiai keikė niekuo nekaltą mėnulį, o mes širdyse džiaugėmės, nes dabar tegu nors mingomis pabaigtuvėmis. Pasirodė kitos dalys, kurios vykdė miškų krėtimą, baigė naikinti gaujų likučius ir rankiojo priešo išmėtytus, paliktus ginklus ir kitokius daiktus.

Kautynės buvo baigtos ir miškuotas kraštas rajonas liko švarus.

Nors nemigo ir įtempto budėjimo naktį gerokai išvarginti, bet linksmai nusiteikę vykome į Z. miestelį trumpam poilsiui. Čia sužinojome, kad teks vykti į kitą vietą, kur pausime ilgesnį laiką pailsėti. Netrūkus pasikrovėm

Mūsų vyrai Rytuose pasirengę sutikti raudonuosius banditus

nerūpestingą su gledriu šypsniu ir tarnybišką tarp draugų ir valdinių. Tiesus su reiksmingu, energingu balsu: Šis paskutinysis pradėjo formuotis, kai jis buvo paskirtas eskadrilės vadu.

Trečias kautynių veidas pasirodo tada, kai jis sėdėdamas lėktuve prieš startą užsitraukia ant galvos šalmą. Atrodo, kad tada abu pirmieji veidai, kaip kaukės, nukrinta. Šis veidas yra kietas, energingas su rimtai žvelgiančiomis akimis. Tai veidas, kurį gal ne vienas jo numuštųjų prieš savo galą matė.

Kur yra šio launo lakūno - medžiotojo nepaprastų gabumų paslaptis? Ar tai iš viso yra paslaptis? Pagrindas buvo gabumai, o ju jis turėjo. Juos pajutęs ir pažinęs, jis išsikovojo greitą iškilimą. Jo vadas, dabartinis eskadros komodoras, nuolat įspėdavo jį, kad būtų atsargus ir atidus, ir kritiškais akimirksniais susilaikytų. Marseille neužmiršo ir to fakto, kad tik vieno komodoro pastangos per visus metus Afrikoje išlaikė juose šią, pilną kovos dvasią, aplamai, toksius, kokie jie visi šiandien yra.

Šitas gyvas pasiryžimas nuo pat pradžios įsismelkė į Marseille. Praėjusiais metais jis lyg kurtas nusileido Afrikoje. Svarbiausias jo atsivėtas krovinys buvo virš Anglijos ir Kanalo numušti septyni Spitfire. Keturis kartus jis pats buvo numuštas, tai buvo patyres vitsais atvejais.

Po trečiojo skridimo jis dingo. Vadas žinojo, kad jis turi sugrįžti. Po penkių valandų jis raportavo. Su sriubėsimt kiliudymų kabinoje ir alyvos aušintuve, tačiau be vieno įdrėkimo kūne jis buvo priverstas nusileisti. Vėliau jis skraidė taip, kaip ir visi kiti, laikėsi vidutiniškai. Netrukus jis buvo antrą kartą numuštas ir sėkmingai nusileido anglų srityje, netoli Tobruko. Už kilometro stovėjo sunkvežimių vora. Vienas vyras su tropiku šalmu ir marškiniais, apsiavęs šortus, ėjo į jį. Marseille padegė lėktuvą ir pasuko į spėjamą britų. Mėginsiu suvaidinti anglą, galvojo jis. Jei jis pietų afrikietis ar indas, tada pakaks ir mokykloj pramoktes anglų kalbos.

— Hallo, boy are you an Englishman? — paklausė anglškai šūktelėjo svetimasis.

— Yes, my boy, I am! — atsakė Marseille.

Taip praėjo apie dvi minutes, kol Jochenas rasiryžo smūgiu į smakrą partrenkti ta „boy" ir sprukti. Pasilenkdamas jis jau norėjo užsimoti, kai staiga ant priešais save stovinčio žmogaus šalmo pastebėjo vokišką kokardą.

— Tu, kvailiuk, kalbėk gi vokiškai! — sušuko palengvėjusia širdimi besišypsąs Marseille. Jiedu vienas kitą puikiai suprato ir vakare Marseille su atsilikusia vokiečių vora pasiekė savo grupę.

Vado papeikimas turėjo jį paraginti ateityje būti atsargesniam ir atidesniam.

— Kas nori būti geru kovotoju, turi taktiškai teisingai skristi, ramiai ir apgalvoti pulti! — Marseille buvo pasiekęs jau daugiau kaip dvidešimt numušių. Jis pasiekė lemiamąjį savo lakūno — medžiotojo karjeros posūkį. Didieji pavyzdžiai paragino jo garbės troškimą. Kurtas pradėjo galvoti. Ištisas naktis jis nemiegodamas galėjo savo palapinėje ir galvojo apie savotiškę taktiką. Mintyse jis dar kartą išgyveno buvusias kovas ir įsidėmėjo rankų veiksmus ir visas galimas skridimo figūras. Grįždamas iš žygio, jis skrisdavo užpakalyje savo draugų ir taikydavo į taikinius iš visą galimą padėčių.

ATSIDARO VARTAI Į DIDĮJĮ PASISEKIMĄ

Tokie buvo žingsniai, atidarę jam vartus į didįjį pasisekimą. Tno pačiu metu užaugo jo lakūniškasis jausmas ir su kiekvieno naujo laimėjimu jame stiprėjo vis tikresnis instinktas, ko galima laukti iš priešo vienoje sekundės dalyje.

Kai pasijuto pakankamai saugus, tada be jokio syrravimo smigdavo į ikiniuotėje skrendančius priešo būrius, arba pramušdavo jų gynybos ratą. Lyg iš anksto žinodamas būsimus priešo judesius, jis darydavo posūkius ir paimdamas atitinkamą užuobėgą, laiku nušlatkydavo ir žaudydavo šaltai ir taikliai.

Jis buvo lyg akrajojamasis sutektos koncentracijos ryšulys, ugnies strėlė, kuri beveik visuomet kliudydavo. Tačiau tai veikė kūną ir nervus. Būdavo vakare, kai jis nepajėgdavo ištiesti sąnarių, akyse aptemdavo ir miegas neatnešdavo poilsio. Bet jo laimėjimai kėlė jį aukštyn, kasdien ugdė jo jėgas, augo jo akylumas, saugumo jausmas ir budrumas. Lėktuvas liko tobulu jo įrankiu. Jis valdė jį taip paprastai, kaip pėstininkas savo šautuvą. Me 109 įgavo viešką jo pasitikėjimą. Lėktuvas skrido, o jis puolė.

— Kautynėse nejuntu, kad aš skrendu. Visi veiksmai seka vienas po kito mechaniškai. Atrodo, lyg aš būčiau su sparnais...

(Wilnaer Zeitung). Vertė Z. R.

Toliau tęsėme kelionę be nuotykių ir netrukus pasiekėme poilsio vietą.

Pradžioje keistai atrodė kareivinės ir jose esantieji daiktai. Juk ilgus mėnesius kareivinės ir jų patogumus mums atstojo apkasai, neišbrendamos pelkės ir klastingi miškai. Ir dabar mums patiems sunku patikėti, kad per tą laiką nužygiavome per du tūkstančius kilometrų. Gal tai buvo tikrai sapnas?...

Gavę daviną „Marketenderei" cigarų, cigaretių ir po geroką porciją konjako, vakare susirinkome geną draugų kompanijėlė ir susėdome ratu. Žodis po žodžio, taurelė po taurelės ir jau vienas užtraukė:

„Šiandieną čia esam,
O ryt kažin kur būsim,
Bet neimam į galvą,
Nes niekur nepražūsim".

Kitame kambaryje akordionistas plėšia smagią polką. Smulkinėnkas jam pritaria. Norėtųsi čiupti draugą ir smagiai pasiaušti, bet jau artinasi tylos laikas, kuris poilsio metu reikia tinkamai išnaudoti.

Kareivinėse užviešpatauja visiška tyla.

Ir štai dabar ilsimės ir kauplamės jėgas naujiems, būsimiems uždaviniams ir žygiams.

Mūsų vyrų poilsis Rytuose

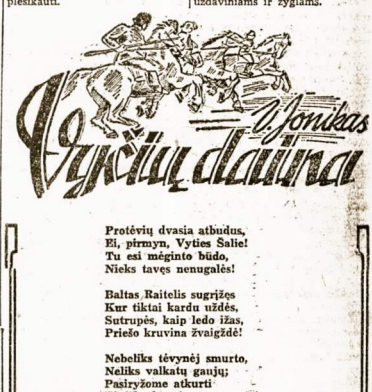

Protėvių dvasia atbudus,
Ei, pirmyn, Vyties Šalie!
Tu esi mėginto būdo,
Nieks tavęs nenugalės!

Baltas Raitelis sugrįžęs
Kur tiktai kardu uždės,
Sutrupės, kaip ledo ižas,
Priešo kruvina žvaigždė!

Nebeliks tėvynėj smurto,
Neliks valkatų gaujų;
Pasiryžome atkurti
Tėviškę krauju.

Mūs valia — laukų granitas,
Mūsų žodis be klastų —
Išardys nevalios plytas
Ryžtumu nepaprastu.

Ne bailių vergų čia kraštas —
Čia laisvų karių šalis.
Niekas čia, kaip žino raštas,
Pro kardus nebandė lįst.

Ei, Vytie, sutrenk perkūnais,
Kaip audra siamsk šūkuriais —
Tegu drasko priešo kūnus
Sakalų laisvų būriai.

VILNIAUS PĖSTINIŲKŲ MOKYKLA

(Tęsinys)

RINKIMAI Į AUKŠČIAUSIĄJĄ TARYBĄ

1941 m. sausio 12 d. įvyko rinkimai į Aukščiausiąją Tarybą. Vilniaus pėstininkų mokykla sudarė atskirą rinkiminį rajoną, turėjo ir atskirą rinkimų komisiją. Balsavimas įvyko mokyklos patalpose. Stropieje politinio skyriaus komisarų ir politrukų priežiūroje. Balsuoti turėjo visi mokyklos karininkai, kursantai ir civiliai tarnautojai. Rinkimui buvo pateikti tik du kandidatai: Pozdniakovas (rusas, buvęs Sovietų ašstovas Lietuvai) ir kaškeks Hušča iš Gudijos. Jokio pasirinkimo. Nori ar nenori — turi balsuoti. Balsavimo metu buvo tikrinama, kas balsavo ir kaip balsavo. Balsavimą sekė politinis skyrius ir NKVD su savo agentais.

Priešrinkiminė kampanija į A. Tarybą neapsiėjo mokykloje ir be lietuviškų jausmų pasireiškimo. Vieną sekmadienį, prieš pat rinkimus, mokyklos politinis skyrius surucė mitingą. Mitingas įvyko Vilniaus mieste, Filharmonijos salėje, kurio metu kalbėjo ir kandidatas Hušča. Į mitingą mokykla buvo vedama rikiuotėje. Prieš žygiuojant mokyklai į miestą, komisaras įspėjo vadus, kad kursantai į priešrinkinimį mitingą vyktų „pakelta nuotaika". Ir dainuotų revoliucines dainas. Buvo pažadėta, tačiau išėjo kitaip. Kadangi pėtė šaltas šiaurės vėjas, tai žygiuodama mokykla jokių dainų nedainavo. Nuvykus prie Filharmonijos salės, gatvėje teko sustoti ir palaukti, nes salė buvo užimta. Tuo laiku gatvėje, užuovėjoje, mokyklos karėjviu lietuvių raitininkų būrys, leitnanto Z. vadovajamas, pradėjo dainuoti skambias lietuviškas dainas. Raitininkų būrys buvo nedidelis, viso apie 16 vyrų, prie jų prisijungė dar keli ūkio kuopos ir artilerijos būrio karėviai. Dainavo labai gražiai, dainos buvo daugiausia karinės ir patriotinės, kurias karėviai išmoko iš anksčiau buvusių mokyklojo karėjvių. Tuojaus gatvėje prie būrio susirinko minia žmonių dainų pasiklausyti, daugiausia lietuvių. Jie smarkiai plojo dainininkams ir šaukė: „Dar, vyručiai, padainuokite!" Minia nuolatos didėjo, karėjvių nuotaika kilo ir jie dainavo juo toliau, tuo dar smarkiau. Tuo laiku lietuviai karininkai apsitraukė į mokyklos vietą ir žiūrėdami džiaugėsi, kad lietuvių visuomenė ir toliau tebemyli savo karius, nors jie ir buvo priversti užsidėti svetima bolševikiną uniforma. Staiga priėjo prie mūsų karių komisaras ir pareikalavo dainuoti revoliucines dainas, tačiau karėviai ir toliau ramiai dainavo lietuviškas dainas. Nesuradęs išeities, komisaras pasistengė kuo greičiau karėvius suvesti į salę. Praeiviai išsiskirstydami palydėjo mūsiškius padėkos žodžiais. Sokurov'o nebuvo, todėl viskas praėjo švelniau.

Salėje įvyko mitingas pagal visiems žinomą bolševikinį šabloną. Pirmiausia kalbėjo komisaras, o vėliau Hušča ir dar keli parinkti kursantai. Hušča papasakojo savo biografiją, iš kurios paaiškėjo, kad tai buvo vienas Gudijos padaužų. Jis nebuvo nei specialistas darbininkas, nei inteligentas, tik paprastas pataikūnas ir be jokio išsilavinimo žmogus, turis labai margą praeitį. Iš lietuvių batalionno politinis skyrius parinko kabėti kursantus Budionį ir Sabakonį. Budionį kalbėjo rusiškai, o Sabakonį buvo leista kalbėti lietuviškai, tačiau abėjų kalbų turinys buvo vienodas. Buvo aišku, kad abudu yra gavę nurodymą, ką turi kalbėti. Kaip Sabakonis, taip ir Budionij smarkiai puolė ir kolioję „Lietuvos burtujus" ir pažadėjo padaryti jiems galą rinkimams į Tarybą pasibaigus. Bekalbėdami net vartojo keikimus. Komisaras šėdėdamas šaipėsi ir nieko nesakė, bovo patenkinti. Mitingas ilgai neužtruko, nes nebuvo Sokurov'o, kuris mėgdavo užtęsti. Mitingui pasibaigus, buvo rodoma kino filma. Lietuvių kursantų batalionas buvo nuvestas į gretinąjį kino teatrą. Nuvykus į kino teatrą, salėje teko ilgai laukti, nes propagandinė filma dar nebuvo atgabenta. Kursantai, buvę Lietuvos karuomenės puskarininkai, pradėjo dainuoti tas pačias lietuviškas dainas, kurias ankščiau gatvėje dainavo karėviai. Komisaras pasiuto, bėgiojo viena pas kitą, tarėsi, ir pagaliau prikibo prie lietuvių viršininkų, grieztai reikalaudami, kad kursantai dainuotų revoliucines dainas. Laimei tuo laiku buvo atgabenta filma ir tuojau pradėta rodyti, todėl dainos savaime nutilo.

Rašo ats. plk. ltn. K. Ališčuskas

Sausio 12 d. įvyko rinkimai, t. y., balsavimas į Aukščiausiąją Tarybą. Balsavimo pradžia buvo paskirta 8 valandą. Balsavimas prasėjo be jokių incidentų; per dvi valandas viskas buvo baigta.

Rinkimams praėjus, maždaug po kokių dviejų savaičių, mokyklos komisaras Lipkind'as vieno karininkų tarnybinio susirinkimo metu padarė pranešimą apie balsavimo rezultatus mokyklloje. Lipkind'as pasakė, kad balsavo per 99% turinčiųjų teisę, mokyklojo balsuoti. Tačiau balsavimo rezultatais Lipkind'as buvo nepatenkintas dėl šių priežasčių: 1) Nebuvo pasiektas 100% balsavimo rezultatas. 2) Trys balsuotojai padavė korteles su antisovietiniais šūkiais. 3) Lietuviškas, t. y., II-ras batalionas, buvo blogai pasiruošęs balsuoti. „Mes sužinosime kas rašė antisovietinius prierašus kortelėse", — šaukė komisaras Lipkind'as ir grasino. Tačiau nesužinojo. Komisaras Lipkind'as smarkiai barė lietuvius, kad jie ėjo balsuoti pavėluotai, neorganizuotai, atėję į salę kalbėjosi ir klausinėjo, kur eiti, kur dėti gautą voką ir t. t. Tik vienas lietuvių buvo pagirtas, tai komunistėlis Sabakonis, kuris atėjo balsuoti 5 val. ryte ir atsistojęs prie durų laukė net tris valandas, kol prasidės balsavimas.

KOVA SU PARAZITAIS

Kaip jau anksčiau minėjau, rusai, atvykdami į mokyklą, atsinešė labai daug utėlių. Šie parazitai labai vargino kursantus. Kova su jais tęsėsi per šitius metus ir pasibaigė tik rusams išėjus. Lietuvių batalione Parazitai atsirado prieš pat Kalėdas. Rusai jų turėjo nuo pat atvykimo pradžios ir alėpė. Sokurov'as visa tai žinojo ir tylėjo. Pasirodo, kad raudonojoje armijoje, nors ir taikos metu, tai buvo labai dažnas reiškinys. Buvo griebtasi labai grieztų priemonių ir dalių vadai buvo įpareigoti apie pasirodėtusias utėles tuojau telegrama pranešti į Maskvą laudies karo komisarui. Tačiau ir tai nieko nepadėjo. Dalių vadai, kaip ir pats Sokurov'as, tylėdavo ir tik pasitenkindavo iškolioję kuopų ir batalionų vadus. Lietuvių batalionno vadas ir kuopų vadai žinojo, kad rusai yra apsikrėtę parazitais, tačiau tikėjosi, kad lietuviai neužsikrės. Prieš Kalėdas vienoje kuopoje buvo pastebėta pa porą kursantų parazitai. Po Kalėdų buvo pastebėta ir kitose kuopose ir be to, pas daugiau kursantų. Tuojau buvo griebtasi atitinkamų priemonių, kad parazitai nepaplistų. Apkrėstieji buvo siunčiami į pirtį ir jiems dažnai buvo keičiami baltiniai. Laikinai aprimo, bet po kelių savaičių parazitai vėl pasirodė. Sokurov'as ir komisaras šėlo ir pyko, kaltino kuopų vadus ir grąsino teismu, jeigu dar kartą bus surasti parazitai. Lietuviams buvo aišku, iš kur parazitai ateina, tik nesuprantama kokiu būdu parazitai iš rusų bataliono patenka į lietuvių batalioną. Tenka parbėrti, kad kuopos vadas kovai su parazitais raudonojoje armijoje beveik neturi jokios galios ir priemonių. Skalbinių kuopos vadas neturi nei vienos pamainos; taip pat neturi teisės pasiųsti ir į pirtį. Visa tai tvarko ūkio viršininkas. Baltiniai keičiami kas 10 dienų.

Kartą vienam lietuvių kuopos vadui, kada jo kuopos kursantai pirtyje prausėsi ir keitė baltinius, parūpo patikrinti gaunamus iškalbtuosius baltinius. Patikrinus buvo rasta gyvų parazitų. Tik dabar paaiškėjo kokiu būdu parazitai atėjo į lietuvių bataliona. Pasirodo, kad skalbyklose baltiniai nebuvo žutinami, bet tik plaunami „stachanovietiškai", t. y., kad tik greičiau. Tuojau apie 10 pamainų skalbinių su parazitais buvo parodyta Sokurov'ui. Sokurov'as iš pradžių tylėjo, o vėliau pagalvojęs įsakė skalbinius mušėti į sanitarinę dėlį ir atiduoti mokyklos gydytojui, Taip ir buvo padaryta. Mokyklos gydytojas pažiūrėjo ir įsitikinęs, kad parazitai skalbiniuose yra gyvi, tarė: „Taip, dabar žinoma, iš kur jos pas mus ateina".

Rusams buvo gėda prispažinti, kad raudonoji armija ir taikos metu negali apsigintį nuo parazitų, todėl Sokurov'as sugalvojo išsisukti. Vieną sekmadienį Sokurov'as įsakė patikrinti grįžtančių iš miesto kursantų skalbinius. Tikrino rusai daugiau negu lietuvių bataliono kursantus. Parazitų rado pas vieną lietuvių bataliono kursantą. Kursantas buvo apklustas, kur jis buvo. Jis pasisakė, kad lankė privatinį namus. Kitą dieną Sokurov'as surašė grieztą įsakymą mokyklai kaip kovoti su parazitais. Įsakyme Sokurov'as pažymėjo, kad: „Parazitus kursantai parsineša iš miesto nuo piliečių", — todėl uždraudė leisti į miestą kursantus ir karėvius. Paleistiems į miestą dėl svarbių priežasčių ir pasiųstiems atlikti tarnybinius reikalus, griežtai uždraudė lankytį pilėčių namus. Be to, buvo įsakyta tris kartus per savaitę tikrinti kursantus ir suradus parazitų tuojau pranešti. Daugiau jokių realesnių priemonių kaip kovoti su parazitais nenurodė. Matyt, rašė įsakymą apie kovą su parazitais, bet galvojo apie politinius reikalus.

Lietuviai karininkai nenurimo ir pradėjo reikalauti, kad skalbyklą geriau skalbtų baltinius. Skalbykla buvo viena visai Vilniaus ūgulai. Skalbyklai vadovavo rusai. Sokurov'ų buvo aiškiai pasakyta, kad draudimas žėeiti į miestą savo tikslo nepasieks, jeigu ir toliau bus gaunami iš skalbyklos baltiniai su parazitais. Sokurov'as murmėjo ir nenorėjo sutikti. Nesant kitokios išeities, lietuvių batalionne, priimant baltinius, buvo įsakyta tikrinti ir visus įtartinus grąžinti atgal į sandėlį. Ši priemonė pagelbėjo, parazitai pradėjo mažėti, bet galutinai niekuomet nebuvo išnykę.

Vėliau buvo sužinota, jog Sokurov'as griebėsi priemonių papsausti skalbyklą, kad ji geriau skalbtų baltinius ir žutinty, bet nieko nepadarė. Pasirodė, kad bolševikų įstaigos ir kariuomenės dalys labai mokė gintis nuo kitų įstaigų bei asmenų puolimų. Apie netinkamą baltinių skalbimą iš Sokurov'o buvo pareikalauta ir to. Kada jis buvo pristatytas, tai buvo pareikalauta įrodymų, kad parazitai tikrai gauti iš skalbyklos su baltiniais ir, kad jie tikrai buvo gyvi. Aplamai, Sokurov'as nesugebėjo apginti savo dalies reikalų ir buvo priverstas tylėti ir teorizuoti tik savo valdinius.

(B. d.).

Anupras Pakulnis, žmogelis buvo paprastas, anot bolševikų — iš liaudies. Nuolatos dėvėjo drobinėm kelnėm, klumpėm, o žieminė pristūpęs karnų nusipindęs dailias vyžas. Vasarą dirbo kur įmanė; tai, žiūrėk, vienam kitam talkon nueidamas, tai susirgusį piemenį pavaduodamas. Taip ir vertėsi žmogelis niekam nežinomas, niekam neįdomus.

Visame Kenos apylinkės gyvenime jis tebuvo mažytis ratelis, vienodai monotoniškai besisukas. Vienintelė „dūšia", kuri retkarčiais Anuprą prisimindavo, tai buvo žvairaakė, raiša Margarita. Ji viena, jį pamačiusi, atsidusdavo ir viena sau mergiška širdimi geradėjo:

— Tai vargo žmogelis, tas Anupras. Nei jam pastogės, nei jam kas širdies. O kad jis būtų mano, mokėčiau aš jį paguosti, bet...

Apie tuos Margaritos atodūsius niekas nežinojo ir niekam apie tai nei į galvą neatėjo.

Staiga lyg perkūnas iš giedro dangaus trenkė. Užstojo 1940 metai. Aušdamas pavasaris Pakulnio gyvenimą aukštyn kojom apvertė.

— Pakulnis... — stebėdavosi sužįuslos moterys.

— Aha, Pakulnis — „valdžia", — traukdami pypkes porino sodžiaus vyrai. Na, ir prasidėjo.

Baudonasai ir „nenugalimai" užplūdus Lietuvos vieškelius, Anupras pasijuto atsistojęs ant kojų. Po darbo suėjęs su vyrais aiškino, kad, va, dabar prasidėsiąs gyvenimas, anot jo, sukursimę žemėje rojų ir vartysimės, kaip inkstai taukuose, „tėvo" Stalino saulės spindulių apšvietti...

Susirinkę vyrai vienas taip, kitas kitaip į šiuos jo pareiškimus atsiliepdavo, bet nuo to laiko Anupras Pakulnis pasidarė valsčiuje žinomas žmogus. Savaime aišku, to negalėjo nepastebėti ir „valdžia".

Kartą Anuprui, besišildant tikrosios saulės stokaitoje, į kiemą įsirito šleivakojis karabelnikas Rufkė.

— Ui, Anuprai, gyvas, kaip jam ein?

— Taigi, klausi.

— Ui, kokėl gi negalima paklausti, kuomet vargo žmogelui galima visko klausti, a?

— Tai matai, — pasididžiuodamas švokštėrėjo Anupras, — mūsų vargai baigti, savų sulaukėm.

— Ui, Anupr. Aš kaip tu, mes kaip jis, ką gi aš, biednas žydelis, va, šiandien' mes žmonės, atrod, kad va, saule nebe saulė, ir pasaulis kitas: viskas ein gerai. Ir našych valdo, iz našych komanduoja, je. Ir ką manai? Kodėl mes abu negalime paduot komandos? a?

— Kokią komandą?..

— Ui, Anupr, kokia čia komanda, reik tik pradėt, o viskas eis kaip per sviestą, a? Suprantі?

— Nesuprantu, — nedrąsiai atsakė Anupras.

— Ui, tu žinai seną dainą, moki ją: „Reik žinot, reik mokėt". Ui, Anupr, aš jau buvau užėjęs įsirašyti į kompartiją, bet pataręs pirmiau įstoti į komjaunimą. Ui, koks iš manęs gali būti komsomolas 57 metų?

Šleivas kojas krainydamas, kiekme sukinėjosi Rufkė. Rufkės „šokį" sekė tarpdury stovėdama žeimininkė.

— Ui, Anupr, mes kaip broliai...

— Ar padūkal, Rufkė.

— Je, Stalino saulė šviečia. Rufkė padūko, tik matyk, tik žiūrėk, kas mes, va, Anupras ir aš, o šiandien mes žmonės.

— Ką čia paistai, nesuprantu?

— Ei tu boba, tu vištos galva, sunku tau suprast, bet mes, va, pirmas iš pirmų proletariato valų, mes bolševikai, mes pirmyn!

— Na, jau.

Šiuo abejingu žeiminiankės žodžiu, matyt, įsižeidęs, Anupras pakilo nuo slenksčio ir ištiesė Rufkei ranką:

— Te, imk.

— Ui, Anupr, mes kaip broliai.

— Pasibučiuokim!

— Pasibučiuokim! — ir čia pat apsikabinę trynė barzdas, tikėdamiesi, kad brolystė Stalino saulė laimina.

Na ir neapsiriko. Anuprui netrukus partija patikėjo atsakingas pareigas. Jis buvo ekstra išsiųuktas į Vilnių pas partorgą svarbiais tarnybiniais reikalais.

Nusiskuto barzdą, pasiraitojo savo drobines kelnes, užsivožė šiaudinę, didelials bryliais skrybėlę ir pėsčias. Iš partijos patikėtinis atmovė Vilniun.

Partija pasitiko jį išskėstomis rankomis.

— Prašom sėsti, — paprašė draugas partorgas Džorinas (tikras Leibovičius). — Malonu, kad draugas pas mus kaip tik laiku.

Tuo tarpu sugirgždėjo durys ir švariai apsirengęs, su popierių krūva, įslinko ir Rufkė.

— Sveiks!

— Ui, Anupr, tu čia?

— Taigi.

— Ui, fain, puiku, — partorgas nustebo, matydamas savo kraujo

— Magdalena! Dėdinyte! — į Teresės balsą neatsilipęs nei motina, nei jos sūnus, nei jo žmona, nei jų vaikas.

Viename kambary tyso rankšluostis, kitame šepetys. — Pasakoj našlaitė bėgdama pasiėmė panašius daiktus ir išsigelbėjo nuo raganos.

Namuose nejaučiama degančios ugnelės kvapo. — Sirdį drebina mintis, kad galima įspėti negerų naujienų.

— Magdalena! Magdalena!

Viešpatie, kaip graudu! Ji sėdi savo kambary atkišus skaudamas kojas. Ir pro duris įeinant matyti, kad labai nulenkta jos galva. Už lango augęs krūmelis visai išlaužytas, žalumynai užkloję stiklus. — Žalia žalia palapinė senelės kambarys. Asloj išsitiesęs senų raudonų skiaučių kilimėlis, kurio kabojo prie senelės lovos. Baltas kamuolėlis gerų vilnonių siūlų nuriedėjęs ligi durų. Ir mezginys ant žemės.

Joks svečias negali tikti šiuo laiku ir joks lankytojas negali atnešti linksmumo.

— Dėdinyte, žinai, aš mačiau gatve važiuojant mašiną. Sėdėjo ten žilas ponas baisiai juoda skrybėle ir labai baltu veidu. Šalia jo buvo sena moteris išplėstom akim ir dvi viena į kitą atsirėmusios mergaitės. Kažkaip draikėsi jų geltoni plaukai, o veidai ir akys buvo pavargę. Ir milicininkai vaišiavo mašinoj...

Magdalena pasijudina ir pakelia galvą. Dieve, koks raukšlėtas seno žmogaus veidas ir kokios numirusios akys! Per geltonus skruostus vis nauji ašarų lašai krinta ir rieda.

— Kazimieras juk greitas ir šumanus. Jis pabėgo ir žmoną paslėpė. Kas Zigmantėl? pavys? Kai jie pareis iš miško — manai, ten kas juos suras? — išsibliaškiusiai ir ramindama kalba Teresė, o nežina, kas yra atsitikę, o žiaoti baisiai baugu. Ji seka senelę, kuri valandėlę tyli, lyg patikėdama iliuzija. Labai trumpai senelė tylėjo. Duslus klyksmas išsiveržia staigiai. Lūpos pavirsta popieriu, ji klykiančiai sušnibžda:

— Juos išvežė! Ir galius kukčiojimas, kaip baisus aidas.

— Jėzus, Marija! — Teresė nplei dėlia galvą ir rankas, išsitiesia sugniaužti pirštai. Ji ieško sienos ir atsiremia.

Baisi nevilties ir gąsdinanti nežinia artybėse. Jokios apsigynimo jėgos.

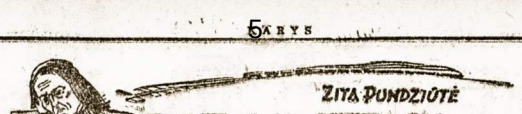

Žalia šviesa tūno senelės kambary, rauda plevena, kaip miršta ntis paukštis.

Ir kai kaimynės beldžia į duris — nėra kas kviestų. Atrodo, kad kas namus pačenklino mirties antspaudu ir mirusieji lau išvešti į kapus.

— „ —

Tetai Onai pasisekė gera sriuba. Dar tylu buvo gatvėje, kai ji pradėjo virti. Dailus milo puodelis jos rankose, ir sriuba turi malonų kvapą.

— Valgyk, Magdalena, valgyk!

— Dieve, kai atlėkė prie jūsų namų milicija, ir kai išgirdome šaukšmą, mano vyras labai išsigando. Kremelėje buvo ginklas, tik durelės pradarė, grobė ir išbėgo... Neras; jokiame name vyro ir gatvėje nopamatysi; — ir Marcelė atsargiai priejuosto nušluosto drėgną Magdalenos veidą.

O senelė klajoja iš sopulio:

— Paieškokit, kur yra saga. Ten ji nukrito. — Ieškokite prie durų ir aname kambary — blizganti saga iš mundūro. Kazimieras vakar tvarkė visus daiktus ir popierius. Apžiūrėjo mundūrą iš spinto iškėlęs. Visus metus jo nesivilko, ir viena saga ištrūko ir nukrito... Labai blizganti saga. Marti ieškojo, bet nerado. Sakė dieną ras. Argi dar vakaras? Teresė, paieškok sagos!

— Dėdinyte tuoj tnoj — paklusni dukterėčia Teresė, bet jos akys tiek išverktos, kad sagos nematė. Dailiose grindyse skylių nėra nė viename kambary. Ji ieško ir užkliūva stalą, nukrinta albumas ir išsiskleidžia fotografijos.

Teresė pakelia vieną — Kazimieras! Kariškai. Išsitiesęs ir tvirtas. Žvilgsnis aštrus ir veriantis. Koks giedras jo veidas. Mundūras blizgančiom sagom, nė vienos netrūksta.

Teresė verkia ir pakelia kitą — žmona. Amžinai baltavo dantys jos veide ir amžinaj ji juokėsi. (Tikroji linksmybė kaip gali virkdyti — juk nuostabu).

Teresė pakelia trečią — Zigmantas su plaktuku. Ji šiemet išvarė iš gimnazijos, kaip pavojingą komunistinėm auklėjimui. Ir jis nusifotografavo su plaktuku. Nejuokina šitoks vaizdas.

Jie visi netiko tarybinėj santvarkoj; juos išvežė ten, kur jie nekels maišto.

— Ah!.. — Naujai išsiveržusio rėksmo pribėga tildyti teta Ona.

— Ša, ša, mergaitė! Į ką judvi panašios? Nerėk taip! Magdalena blogai atrodo. Kur ta saga?

Jos surenka fotografijas, kuriose dang karinių mundūrų su sagom.

Kam reikia senelei sagos, kurios nėra.

— Ji klajoja.

— Tylėkit! Burzgia sunkvežimis.

— Nesirodykit lange!

— O kas grobe tokias negražias moteris?

— O Viešpatie! O Viešpatie! O Viešpatie! Daktaras ir mokytojas. Kaip ramiai jie sėdi. Kokie šuniški milicininkų veidai!

— O daktaro žmonės nėra.

— Ji ligoninėj serga. Matyt, neėmė.

— Varge, juk sužinos!

Greitai sukasi dideli sunkvežimio ratai. Jis pranyksta. Niekas nepasižiūrėjo į popierį, užkliūvusį ant jo siemos, kuriame žadama laisvė, bet žiūri į tremtinius. Gumos paliaka aplipusiame grinding pėdsakus, bet lietaus lašeliai juos nuplauja.

— Dieve, o kada gi prasidės tas karas!

— Kur jis beprasidės!

— Kai neliks nė vieno mūsų vyro, tada...

— Kažkas bėga gatve. Traukitės nuo lango!

— Teta Ona! Teta Ona! — Viktoriukas šaukia. Jis įstypčioja pirštų galais.

— Žinote ką! Visi bėga stotin. Traukiny pilni vagonai žmonių.

— Dieve! Dieve!

— Mesk, mesk tą skarelę, Teresyte. Neik, tave suims.

— Mane?

— Žinoma, paima visą giminę.

— Neik, ne! Žiūrėk, Magdalena gali mirti.

— Te, nunešk dėluviešių ir popieriaus, ir šakutę. Ir ką dar?

Teresė skuba ir neberanda ką dar. Ji paduoda skarelę, kurį yra sušlapusi (nuo ašarų). Tokia skarelė gali vėsinti skaudamą galvą ir nušluostyti sukepusias lūpas.

— Ir paklauskit, kur jie važiuos.

— Negi jie žino.

— Paklausim, taigi — jos skuba, ir vėjas duris uždaro.

Įeinant svečiams atsiranda jėgų, už minutės jėgos išsiveja išeinančius. Teresė sukniumba prie senelės kojų, kurias visuomet skaudėdavo.

Diena neapsakomai keista ir neapsakomai ilga.

Kurį laiką atrodo, kad Magdalena miršta, bet tai tik alpesys.

Kai Magdalena atsipeikėja, vėl nebežino kur yra nukritusi saga.

Bet tuo laiku ateina Liudvika. Jos žingsniai sunkūs. Kai žirdis prispilnio skausmo, tai tiek daug sveria, tiek sveria, kaip kiekvienas daiktas, kurį iš prievartos reikia nešti ilgą kelią.

Ji sėdasi kėdėn ir pastebi, kad Magdalenos kambario durys labai baltos.

— Ar tu buvai stoty? — ją pertraukia Teresė.

— Žinoma, labai sausai atsako Liudvika ir nusigręžia į langą, — ji visuomet keistoka moteris buvo.

— Sakyk, sakyk! — Teresės rankos kietai sunertos, kaip geležies pynė. Ir ašarų ji dar turi daugybę.

— Mačiau atskirai pripildytus vyrų, moterų ir vaikų vagonus. Jūsiškių nemačiau. Kažkodėl pajuodavę ir nelinksmi. Kai kurie laiškučius mėtė. Anė labai raudojo žuvdėtinio. Vaikų klyksmas pečiudelia. Daktaras, paskui tas inžinieriaus brolis ir toji, kaip ten — kur konservatorių lankė, tie tai dainavo. Nelinksmai taip. Jų balsai visai neblogi. Jie dainavo „Leiskit į tėvynę" ir visokių dainų apie tėviškę.

Liudvika pamoja ranka ir truputį nusiuska. Tik vyrai nerodo susijaudinimo.

Teresės raudojimas jai trukdo kalbėti. Ji atsikėlė ir padavė Magdalenai mezginį, kuris tebegulėjo asloj, paskui ji paglostė Magdalenos margą bliuzelę, paėmė vieną ranką ir kitą, paspaudė labai stipriai. Senelė pasitaisė kėdėj ir ignoro jėgų atsiduoti.

— Dievas neapleis, — pasakė Liudvika. Išeinant jos žingsniai atrodė dar sunkesni, kaip įeinant, ir žirdis jai daugiau svėrė.

Kai žmogus jau yra senas, vieni metai priedo jam daug reiškia. Nieko negalima padaryti, kad žmogus yra senas ir kad Magdalena suvaikėjusi atrodo.

Šiandien ji aikė pasaką. Matyt, ji pati tą pasaką išgalvojo.

Dukterėčia, pasilikusi pas ją gyventi, visus metus jai buvo klusni. Teresė tokia jau užgimė. Ji atsisėdo šalia ir atidžiai klausėsi pasakos.

— Kartų buvo kolchozas. Ir jame gyveno Kazimieras, Stasė ir Zigmantas.

— Bet, dėdinyte, jie ne kartų gyvena.

— Ša! Kolchoze buvo kieta žemė, ir ją reikėjo rankomis dirbti. Ir rankos pasidarė kruvinos. Nebuvo ten sėklos. Ir toli ėjo sėklos. Ir kojos pasidarė kruvinos. Išaugo daigai. Išsiskleidė lapai, ligi ir platūs ir žali, ir saulėje pamerkti, kaip va šit! Ir kai visa nupiovė ir suvežė, tada visa iš jų atėmė. Ir pasidarė galva kruvina. Ir kai jie pasilūgo tos žemės, kurį nekieta ir kurį sėklos turi ir kurį atiduoda visą sėją, tai žirdis pasidarė kruvina. O labai sunku yra turėti kruvimą žirdį.

Bet jeigu nebūtų ištrūkusi ta blizganti saga, tai tada nebūtų nieko buvę.

— Bet, dėdinyte.

— Ša! Jeigu saga nebūtų ištrūkusi, tai mundūras būtų tvarkoj. O vyrai su mundūrais kas kita. Tik tokie vyrai man ir tepatiko, kaj aš jauna buvau. Kai Kazimieras taip vilkėjo, šaunus vaikas atrodė.

— Dėdinyte, Kazimieras visiškai ne vaikas. Gal jis jau fronte žuvo, ką manai. O ivykiai praėna ir negrįžta.

— Ša! Gyvenimas yra tai, kas praėjo. Aš taip sakau — senas žmogus. Jauniems atrodo, kad atetitis — gyvenimas. Klaidingai mano.

Teresė atidžiai klausė senelės kalbos ir kartais neatskiria, kur kalba yra suvaikėjusi.

Labai nežinomas dalykas ir ta saga. Kartais ji atrodo panaši į mįslę, kartais į seno žmogaus prietarą, o kartais ji yra taip sau.

Bet Teresė sagos nebeieško. o visa tauta laukia žinios iš tremtinių krašto. Ir kai žinios ateina, jos nėra linksmos, kaip ir pats gyvenimas.

žmogų, taip nuožirdžiai besiveikinant su gojum. Pasivedęs Rufkę į šalį šnibšterėjo:

— Rufke, pažįsti, ty jevo znajiš? Nu, kak dumaiš, tinka, a?

— Forvos my stradaiem, pirmyn! — Tuo momentu partorgas, vikriai atsisukęs į Anupra, dar kartą nuo kojų iki galvos pažvelgė ir išdidžiai prabilo:

— Tai matot, draugas Anupras Pakulnė, aš kamsta skiriu valsčiaus agitatorium, sutinki?

— Bet... — kažką norėjo paskyti Anupras, bet Leibovičius ašriu savo žvilgsniu bematant jo mintis supainėjo. Jis prasišiojo ir šūktelėjo:

— Ei, Zina, drauge Zina! Iš gretimo kambario išlindo frizuotais plaukais ir dažytomis lūpomis žydė, niūniuodama sovietinę melodiją.

— Ja u vas.

— Zina, matai, — parodė į Anuprą. — Būk pažįstama, tai mūsų Kenos apylinkės naujasis agitatorius.

Zina nerangiai priėjusi ištiesė ranką. Anupras, svaigių kvėpalų apsvaigintas, kilsterėjo iš vietos ir ką tik nepabučiavo jai į ranką.

— Zina, — vėl prabilo partorgas. — Tegul draugas Dvorskis išmoka draugui Pakulniui avanso, nu, kol kas tūkstantį...

Zina dingo, bet greitai atsirado su pinigais, kuriuos iškilmingai draugo partorgo akivaizdoje įteikė Anuprui. Anupro net akys

— Ką draugui galima pasiūlyti?..

sužvilgo. Jo valdentuvėje perbėgo mintis: „Tai gyvenimas", — bet greit nuleido pakeltą galvą ir klausiamu žvilgsniu pažiūrėjo į partorgą ir šalia jo stovinčią Zinią, kuri kažką kuždėjo jam į ausį.

— Tai, kaip čia?

— Tai agitacijos reikalams, be atiskaitymo, drauge Pakulni, — užkaustavo partorgas.

— Taigi, — tesė jis toliau, — kadangi laikas pinigai, tai draugas Pakulni malonėk pradėti darbą.

— Taip, tai taip, bet ką aš turiu daryti?

— Nu ką ten, neturi bijoti nieko, esi partijos patikėtas žmogus, gali kalbėti ką nori, bet tik viską kas buvo, bet ne kas bus, supranti...?

— Suprantu..., — nedrąsiai iškošė Anupras.

— Zina, žneb udostoverenij, u a... —numykšė. matyt, nepatenkintas ir dar kartą kreipėsi į Ziną.

Pagaliau po geros valandos Anupras Pakulnis išžygiavo gatvėn, turėdamas kišeniėje tūkstantį litų ir „dastaverenią", kurios, deja, perskaityti nemokėjo. Na, bet vis galvojo jis, jei duotas popieris, tai reiškia, kad jis yra reikalingas. Eidamas galvojo, nuo ko čia pradėti. Pajutęs iš vienos valgykios garuojančių kopūstų kvapą, užsuko pinigingas draugas pirmą kartą gyvenime į restoraną.

Įėjęs restoranan, Anupras pasijuto kaip danguj. Orkestras rėžė sovietinį maršą, kurie taktan fokstrotavo kelios voros žydžių su „nenugalimosios" komandyrais.

Anupras, nedrąsiai įslinkęs, žiūrėjo džiaugsmą slėpdamas, atsisėdo prie pirmojo pasitaikiusio laisvo stalo ir nusivožęs savo plačiabryčę, nusišluostė prakaitą. Restorane ūžė, kaip bičių aviljoje. Triukšmingi pasikalbėjimai, indų žvangėjimas ir papirosų dūmai pynėsi vienon krūvon.

Anupras, kiek apsiprataęs, jautėsi drąsiau ir žvalgėsi į šalis. Ilgai netrukus, prišoko grakšti, pamėlusiais paakiais padavėja:

— Prašau.

— Kaip tai, — nesupratęs paklausė Anupras.

— Ką draugui galima pasiūlyti, klausiu? Alaus, pietų, ar?...

— Valgyti ir gert, — jau gan drąsiai šūktelėjo Anupras. Padavėja valandėlę stabtelėjo, bet matydama, kad iš svečio specialaus užsakymo negaus, teikna nuskuebėjo į virtuvę.

Anupras, valandėlę pasidairęs, išsitraukė nemažą pypkę ir prisikimšęs tabokos, „pursičanu" jo paties vadinamo, paleido kelis kamuolius dūmų i lubas, šie susipynė su kitais ir mėlsvi debesėliai apdengė sėdinčiuosius.

— Chi... — kažkas prie gretimo staliuko nusišiaudėjo. Anupras į tai nekreipė dėmesio, tik jo ausis pasiekė šveiaus, kur iš jos žemių balsas:

— Tieslog neįmanoma dabar restoranan.

— Na nieko, — ramino viešnią šalia sėdįs draugas. — Dabar laisvė, supranti, o ką manai, gal čia koks būsimas deputatas sėdi?

Anupras kilstelėjo pečiais ir vos girdimai sau pašvebeldeno:

— Tuoj ir atspėja, šnipai.

Tuo pačiu momentu ant staliuko atsirado garuojančių kopūstų vaza ir didelis gabalas kaštoto mėsos.

— Prašau.

— O gert?

— Ką malonėsite?

— Alaus.

— Alaus, — čiaukštelėjo padavėja ir vėl tekina pasileido per salę.

Netrukus ant staliuko stūksojo dvi bonkos alaus.

— Kiek? — nesidomėdamas, paklausė Anupras.

— 6 litai už viską.

Anupras išdidžiai išsiėmė iš apatinio rudinės kišeniaus gniužulą pinigų ir padavęs dešimtinę mandriai ištarė:

— Grąžos nereikia. Padavėja linktelėjo ir nustrakšėjo Prie kitų.

(B. a)

ŠIU DIENŲ MOKYTIEJOJE

(Pabaiga)

Drezdenas garsus ir porceliano dirbiniais. Pakeliui į stotį aplankome vieną porceliano krautuvę, kurioje apžiūrime meninius porceliano dirbinius.

10.50 val. jau esame stotyje. Trumpas atsiveikinimas su mus lydėjusiais drezdeniškiais ir traukinys švilpia Leipcigo link.

Leipcige turime labai mažai laiko. Tiesiog iš traukinio skubame į Polizeipresidiumą, kur jau mūs laukia autokaras, kuris mus nuvež aplankyti „Tautų mūšio" paminklo ties Leipcigu.

„Tautų mūšio" paminklas — **pats kolosiškiausias, kokį kada nors teko mums matyti. Tai 91 m aukščio milžiniškas pastatas, kaštavęs 6 milijonus markių. Simbolinės nuostabaus dydžio akmeninės vidaus figūros turi po 9 m 60 cm aukščio ir sveria po 8000 centnerių. Paminklo vidaus aklauta pasižymi nepaprasta akustika. Kiekvienas garsas atsilieęia tūkstančiais aidų ir ilgai ilgai skamba akmeninėje erdvėje. Gidas dar kartą primena mums patį Leipcigo mūšį, ranka rodo, kur buvo sutelktos abiejų pusių jėgos, kur ir kieno buvo vadovietės, nupasakoja vistovėje mūšio eigą. Reikia pažinti, kad tai buvo puikiausia konspektyvinėje formoje karo istorijos pamoka, stebint patį mūšio lauką ir prieš keliolika metų mintinai iškaitus vietovardžius.

15 val. traukinys pajuda Niurnbergo link. Pro vagono langus slenka žaliosios Turingijos aukštumos, keltas vis kyla aukštyn. Debesys kartais užkliūva už aukštumų viršūnių, išsidraiko medžiuose atskirais pluoštais, sudarydami žavingą vaizdą. Mjr. Olbricht rože mums vis naujus vaizdus, teikdamas tūkstančius naujų pasiškėtinimų.

Štai ir Niurnbergas, žilosios vokiečių istorijos liudytojas. Miestas iki šio laiko išlaikę griežtai senovinį vaizdą tiek savo statyba, tiek stiliaus atžvilgiu.

Gatvės gana siauros ir vietomis primena Vilniaus senovines gatves. Apsistojame „Der Deutsche Hof" viešbutyje. Viešbutis nesenai pastatytas pagal paties Fiureriu nurodymus. Iš šoriės gana kuklus, bet viduje tenka stebėtis jo moderniškumu ir liuksusu... Kai Fiureris apsilanko Niurnberge, jis visada sustoja šiame viešbutyje.

Vakarienę valgome viešbučio valgykloje. Po vakarienės pereinam į milžinišką puikią salę — viešbučio kavinę. Griežia primaklasis orkestras. Mes, išsėdamies po kelionės, jaukiai gurkšnojame vermutą. Stebiu publiką. Salė pilna, visos vietos užimtos. Matyti aukšto rango karininkų, labai solidnų senų ponų, elegantiškų damų, smulkių tarnautojų, daug karėvių, ir visi žmonės jaučiasi savo vietoje. Imponuojantis demokratiškumas.

Nors salėje vietų maža, bet prie kairės sienos vienas stalas neužimtas ir į jį niekas nereiškia pretenzijų. Mūs palydovas paaiškina, kad tai Fiureriio stalas. Atsistojęs šiame viešbutyje, Fiureris mėgsta vakarais, publikos pilnoje salėje, išgerti puodelį kavos. Visi kavinės lankytojai tai žino ir gerbdami savo vadą, niekuomet neužima jo stalo.

IX. 23. iki 10 val. vizitai. 11 val. aplankome vieną prieškėtuvinės apsaugos sekimo postų. Nuo bokšto atsiveria gražus reginiai į visą miestą. Labai įdomi sengi pilis, turinti daugiau kaip 1000 metų, bet iki šių laikų gerai išsilaikusi. Pravažiuodami joje apsistojęs grafas Ciano ir Kento kunigaikštis. Apžiūrime prieškėtuvinės apsaugos slėptuvę — vadovietę, kuri pastatyta pagal jau mafytą Berlyne slėptuvę — vadovietę. Po pietų apžiūrinėjame kitas miesto įžymybes: senovinę miesto rotušę, Hanso Sakso paminklą, jo namus, gražią ir labai seną gotikos stiliaus bažnyčią Lorenzkirche ir t. t.

Niurnbergas garsus partijos suvažiavimais. Sunku įsivaizduoti judėjimą ir gyvenimą Niurnberge, kada iš visų Vokietijos miestų suplaukia apie 2 milijonai žmonių. Partijos suvažiavimams ir iškilmėms įrengta ir dar įrengiama milžiniško dydžio Partijos kongresų salė, iškilmėms pastatyta garsioji Zepelinwiese, panašiam tikslui statoma Maifeld ir naujasis Vokietijos sporto stadionas, kuris turės pusę milijono vietų.

Šie visi naujieji pastatai mus stebina savo kolosalinėmis išmėromis ir moderniškiausiomis architektūrinėmis formomis. Įdomi smulkmena. Kai statomo stadiono projektas buvo pateiktas Fiureriui, projekto autorius pareiškė, kad viršutinių eilių žiūrovai bus tokiame aukštyje nuo žaidimų lauko, kad žaidėjai bus blogai įžiūrėti. Fiureris atsakęs: — Jei aš sugebėjau tautai duoti pigųjį liaudies automobilį, tai sugebėsiu duoti ir pigųjį binoklį. Už porą marių kiekvienas galės žiūrėti, kick jam patinka.

IX. 24. po pusryčių traukiniu tęsiame kelionę į Miunchena. Miesta pasiekiame apie 14 val. ir apsistojame viešbutyje „Deutsche Kaiser". Pietūs viešbutyje, po pietų auto mašina vykstame gražiomis Miuncheno gatvėmis į didžiąją Vokietijos meno parodą.

Meno paroda vyksta specialiai šiam tikslui pastatytame name. Didžiulis, gražių architektūrinių formų, dviejų aukštų pastatas. Stogas, dengtas matinių stiklų, parodoje išstatytiems kūriniams suteikia idealias apšvietimo sąlygas. Be didelių ir patogių patalpų parodos valdybai, garderobo, restorano, baro ir kitų patalpų, paroda sutalpinta keturiasdešimtyje salių, neskaitant centrinės gerbės salės. Iš lauko pusės. Iškilęs pastato sienas puošia per abu aukštu gražios dorėniškos kolonados. Parodoje išstatyti geriausi šių metų visos Vokietijos dailininkų kūriniai. Atrankos griežtumą galima įsivaizduoti iš šių skaičių: parodoje dalyvauja apie 700 menininkų su 1213 meno kūrinių. Gausingiausiai atstovaujama tapybos, toliau skulptūra ir grafika. Parodoje visai nėra jokių „izmų". Nacionalsocializmas šiam „menui" jokių reikalų nepripažįsta. Nesu nei menininkas, nei meno kritikas ir nedideliam paveikslui pasaukojo metuš darbo. Paveikslas jau nupirktas už 5000 RM.

Vakare vykstame į „Deutsches Theater München". Nei Berlyne nei Niurnberge nieko panašaus nematėme. Reviu pastatymas toks turtingas, toks efektingas, kad porą valandų praėjo kaip sapne.

IX. 25. diena įspūdžių gausumu žymiai pralenkia visas kitas. Pirmiausia apžiūrime miesto įžymybes. Štai nacionalsocialistų susirinkimo salė, kurioje savo laiku buvo surengtas atentatas prieš Fiurerį. Šv. Marijos bažnyčioje grožimės nuostabiomis skulptūromis ir grynos gotikos architektūrinėmis linijomis. Matome namus, kuriuose yako garsūs savo laiku tarptautiniai pasitarimai, dalyvaujant net Cemberlenui. Aplankome kapus nacionalsocialistų žygio metu žuvusių vyrų, kur jų garbei nuolatos stovi garbės sargyba. Važiuojame tomis gatvėmis, kur Fiureris vedė savo partijos draugus kovon už nacionalsocialistų tėvynę Vokietiją. Aplankome tipingą Miuncheno Brerkellerį.

11 val. skubame padaryti vizitus Bavarijos policijos inspektoriui ir miesto policijos prezidentui. Po pietų autostrada vykstame į Chimsee. Mūs liuksusiniai limuzinai normaliai spaudžia po 110 km per valandą. Autostrados — moderninės Vokietijos pasididžiavimo objektas. Tų ultramoderniai keliai, kurioms sukūrė vokiečių genijus.

Chiemsee ežeras turi nuostabiai gražias gamtos sąlygas. Iš vienos pusės dunkso aukšti kalnai, iš kitų pusių kalvos. Ežero pakrantese restoranai ir poilsio namai. Vienoje salų pastatyta Liudviko II rūmai sekant Versalį. Parkas pilnas įvairiausių paminklų ir fontanų, gražios takai, karpyti medžiai, bet ką pamatėme viduje, mus visus pritrenkė. Tokio turtingumo ir liuksuso nematėme nė vienoje vokiečių pilyje. Šiuos rūmus aprašyti nesiryžtu, tai per sunkus ir savo tiksło nepasiekiąs darbas. Namo vykstame kitu keliu — per Trirollo Alpes. Asfaltuotas kelias vingių vingiais raitosi tarp kalnų, dažnai eidamas prie pat kelių šimtų metrų gylio prarajos. Vaizdai gražesni vienas už kitą. Stai vėl sėnjęs pasirodo kita garsi Kufšteino pilis, kurioje įtaisyti didžiausi Europoje vargonai. Jais griežiant visas slėnis skamba vargonų aidais.

Jau sutemus užsukame į paprastą kaimo smukię išgerti alaus. Patalpa kaip patalpa. Ligi stalai ir suolai. Švarutėliai, nupolitruoti. Švara pavyzdinga. Kampe tipingas tirolietiškas kryželis šviežiai papuoštas gėlėmis. Mus sutinka jauna ir labai linksma šeimininkė. Atsiranda alus ir įvairių dešrų ir sūrio užkandis. Susidaro labai linksma ir jauki nuotaika. Vokietijoje kaimo karčiama yra savotiška laiko praleidimo vieta. Vakarais susirenka kaimo gyventojai ir prie bokalo alaus besikalbėdami praleidžia laiką. Girtuokliaujančių nematyti.

14 val. pasiekiame Insbruką. Vadovaujami tipingo kalniečio leitenanto, pėsti išeiname apžiūrėti Insbruko miesta. Tai nedelis, bet gražus miestas, iš visų pusių apsuptas aukštų kalnų. Per miesto vidurį smarkia srove teka upė Inn, sukdama verpetais baltos kavos išvaizdos vandenį. Pasivaikščiojimą po miestą baigėme gražioje kavinėje. Krinta į akis skirtumas tarp šiaurės ir pietų Vokietijos žmonių. Siauriečiai labai santūrūs, linkę į oficialumą, šalti, tuo tarpu pietiečiai visai priešingo tipo žmonės. Skirtumas kalnų ir bėdė maždaug toks kaip Lietuvoj tarp žemaičių ir dzūkų.

19.30 val. vykstame į policijos karininkų ramovę vakarienės; ten pat prisistatome be galo simpatiškam, aukšto ūgio, žilam kalnų policijos viršininkui plk. Albert.

IX. 27. rytą plk. Albert vadovaujami, vykstame į Svarco ežerą Inkėse esantį ežerą Achensee. Ežeras 1090 m aukštyje, apsuptas kalnų. Vanduo toks skaidrai žalias, kokio dar niekada nesame matę. Vaizdai neužmirštami. Tohau, kalnų kelias pasukame gilyn į kalnus, stebime uolose šokinėjančias kalnų ožkas ir padarome maišus priešpiečius iš lietuviškų produktų.

IX. 28. važiuojame į siaurinius Insbruko kalnus. Nuo 650 m aukščio keliamės kabančiu vagoneliu 1500 m. Dangus apdengtas debesimis, kalnų viršūnės iš pat ryto pasilėpę debesyse. Dabar, kylant vagoneliui, debesys vis artėja. Iendame į tirštą rūką. Aplink tamsu, siūginui maždaguit, laikas nuo laiko užsikemša ausys. Šaltoka. Staiga saulė sužėri visu skaistumu ir mums atsiveria gražiausi kalnų vaizdai. Dangus tamsiai mėlynas, aplink kyšo sniegutos kalnų viršūnės o po kojomis baltai spindinčiu debesų patalas. Pėsti pakylame iki 2400 m aukščio. Vadovas rodo, rodos, taip netoli esančius Italijos ir Šveicarijos kalnus. Atsirado pora mėgėjų savarankiškai palapinioti po kalnus. Daugiausia alpinistinių gabumų parodė Šiaulių policijos vadas, kurs, rizikuodamas savo galva, užsiriogino kelis šimtus metrų iš šono žūrint nepriekanamomis uolomis. Nulipęs buvo labai patenkintas, nežiūrint į tai, kad jo nuosavi batai nustojo 60% darbingumo. Kiek veliau valgome pietus kalnų restorane ir gulimose kėdėse deginamės saulėje. Daugumas ekskursiniukų miega. Nubudę labai nustebome, kad per porą valandų tiek buvome įdegę, kiek Lietuvos palūdimiuose per kelias dienas. Vykdami namo apžiūrime istorinę panoramą iš 1809 m. tiroliečių laisvės kovų su Napoleono kariuomene. Paveikslas aplink turi 100 m ilgio ir 10 m aukščio.

Veliau mums suteikiama proga laisvai pasivaikščioti po miestą. Vakare — atšiaušeikinimo vakaras ramovėje. Šeimininkai intensyviai mus vaišina, o linksmina labai geras policijos oktetas, dainuodamas originalius Tirolio liaudies dainas. Gale nuotaika tiek pakyla, kad suskamba viena kita ir lietuviška daina. Vaišės baigėsi vėlai, atsisveikinome labai nuoširdžiai, nes rytoj vykstame toliau.

IX. 29. rytą jaučiame šiokį tokį nuovargį, bet kol atvira mašina pasiekiame Garmisch - Partenkirchena, kalnų oras atgaivina. Garmisch - Partenkirchenas žymiausias Vokietijos žiemos kurortas, kur kašmet vyksta plačiai mastu žiemos sporto varžybos. Miestelis išsitiesęs gražiame slėnyje tarp kalnų. Pastatai daugiausia pritaikyti turistinėm judėjimui. Dantuotu geležinkeliu vykstame į Fernschneehaus (2966 m). Daugiau kaip 4 km geležinkelis cina tunelių, kas 4 m pakildamas vieną metrą. Viršuje staiduriame puikiame viešbutyje, turtuoj pat sėdame pietauti. Nuo kalno viršūnės atsiveria žavinęi kalnų vaizdai. Stai, ten — Italijos kalnai, kitame šone apsidengę amžiną sniegu dunkso garsieji Šveicarijos Dolomitai. Iš kitos pusės — lyguma, kurioje žvilgsnis beveik galima užčiuopti Miuncheno kontūrus.

Po kelių valandų grožėjimosi kalnais, vykstame atgal į Garmisch - Partenkircheną, o iš ten į Miunchena. Pavalgę vakarienę „Deutsches Kaiserhof" viešbutyje, einame į stotį ir miegamuose vagonuose iškeliaujame Berlyno link.

IX. 30. rytą pasiekiame Berlyną ir laikinai apsistojame „Esplanade" viešbuty. 11 val. Vidaus Reikalų Ministerijoje atsisveikinamas. kiekvienas atsiminimui gauname po knygą su gen. Winkelmann parašu. Mjr. Olbricht nori mums parodyti Fiurerį gatve vaižuojantį, todėl, apskaičiavę laiką, išėjome į gatvę. Kur tikėjomės važiuosiąnt Fiurerį. Mažytė neskėmė. Fiureris galėjome pamatyti tik iš 100—150 m atstumo. Veliau išklausėme jo kalbą per radiją viešbučio salėje ir pavalgę vakarienę. Ivėmi kelių karininkų iš ministerijos, išvykome į stotį. Ten labai širdingai atsisveikinę su mūs maloniu palydovu mjr. Olbricht, miegamam vagone išvykome Eitkūnų link.

Spalio 1 d. traukinys, lėkdamas Rytprūšių lygumomis, sustojo ties Lietuvos siena. Paskutinė padėkos telegrama — ir sudiev gražieji Vokietija, kuri mus taip maloniai ir vaišingai sutikai. Mes jautėmės esą visai savi, nes nuo mūsų niekas nebuvo slepiama, viskas rodoma ir aiškinama. Nedraslaę besijaučiantiems mūs fotografams buvo pasakyta, kad jie gali fotografuoti viską ir visur, kur jie nori.

Kaune. atsisveikinę ir padėkoję už kelionę mūs tiesioginiems vokiečių viršininkams, kiekvienas dar didesniu ūpu išvykome į savo darbo vietas.

A. L.

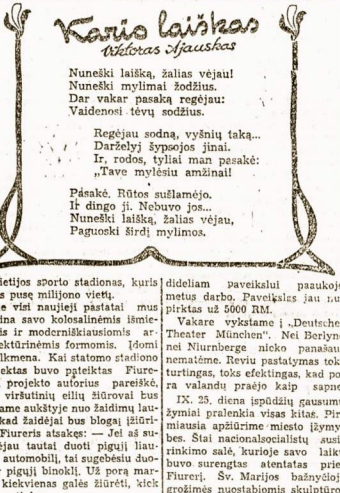

Nuneški laišką, žalias vėjau!
Nuneški mylimai žodžius.
Dar vakar pasaką regėjau:
Vaidenosi tėvų sodžius.

Regėjau sodną, vyšnių taką...
Darželyj šypsojos jinai.
Ir, rodos, tyliai man pasakė:
„Tave mylėsiu amžinai!

Pasakė. Rūtos sušlamėjo.
Ir dingo ji. Nebuvo jos...
Nuneški laišką, žalias vėjau,
Paguoski širdį mylimos.

MŪSŲ GYVENIMAS

MUS RYTŲ MIŠKUOSE APLANKĖ KAPELIONAS

Mes, lietuviai karai, ir fronte būdami, mokame atlikti religines apeigas. Gyvendami toli Rytų krašte, dideliuose Rusijos miškuose, meškėjome kada nors čia sulaukti kunigo, ypač lietuvio. Bet karčią netikėtaj sulaukėme. Tai buvo rugsėjo nėnesį. Vieną dieną mūsų kuopos viršila buvo išvykęs maisto atvežti. Mes jo laukėme grįžtant su maistu, o ypač su laiškais.

Nuo mūsų didelių miškų eina siauras vingiuotas kelliukas, kuriuo gali vos viena mašina pravažiuoti. Štai, pasirodo ir mūsų laukiojo mašina. Ji prie mūs sustoja ir pasirodo mūsų viršila su netikėtu sveiku. Tai buvo karo kapelionas. Mūsų vyrai susirinko pasisveikinos su kapelionu ir tuojau paprašė jį pas save į palapines. Apetoje jį ėmėme klausinėti iš kur jis vyksta. Kapelionas pasiaskė keliąjas po visus Rytų kampus, lankydamas lietuvius karius. Trumpai pasikalbėjus, kapelionas priminė, kad rytojaus dieną laikysiąs pamaldas ir paklausė jai kas norį išpažinti atlikti. Mes, apsidžiaugę, visi atsakėme, kad norime ir kapelioną nuvedėme į kaimą pas kuopos vadą.

Tuojau grįebėmės darbo. Vieni kapelioną palydėjome, o kiti pradėjome statyti palapinę — laikinąjį altorių rytojaus dieną (vyksiančiojoms pamaldoms. Palapinę — altorių dirbome sušilę, nes vakaras jau artėjo.

Kitą dieną, 10 val., atvyko kapelionas, išklausė išpažinties, atlaikė šv. Mišias ir pasakė pamokslą. Mes pamaldų metu pagiedojome kelete giesmių, pritariant muzikai. Lietuviškų giesmių aidas pirmą kartą nuskambėjo žiuose giūdžiuose Rytų miškuose. Po pamaldų dar valandėlę pasikalbėjome su kapelionu, o paskui jį palydėjome iki sunkvežimio, kuris nuvežė kapelioną toliau į kitus lietuvių dalinius. Mes buvome labai patenkinti kapelono atvykimu ir dar ilgai kalbėjomės apie jį ir jo pasiaukojimą vykti taip toli sunkiąjon ir vargingon kelionėn pas savuosius karius.

Kančiukas

„NAUJIEJI ŽMONĖS" KARIAMS

Spalio 17 d. Kauno Didysis Teatras vietos Savisaugos Dalinių kariams davė pirmąjį iš sezoną uždarą spektaklį. Suvaidinta P. Valčiūno 5 v. komedija „Naujieji žmonės". Šis veikalas šiame teatre matytas jau anksčiau, bet šį sezoną atnaujintas ir vaidinamas gerokai pakeista sudėtimi. Aplamai, žiūrimas įdomiau, negu prirmykščio vaidinimo metu.

LSD štabo šeimų aprūpinimo skyrius nemažą dalį bilietų į šį spektaklį paskirstė ir išvykusių į Rytus SD karių šeimoms.

J. P. Palnkaitis

TVARKOS POLICIJA

Kiekvienas, tur būt, yra matęs tą žaulinąsi didžiaušių policijos gyvenimo valdėjį, kur policininkas, kaip šv. Kristaforas, puvęda mažutį vaikelį per didžiausio judėjimo gatvių sankryžą. Tačiau ne visi veiksmingi ir ne visuomet policijos gyvenimas yra taip žaudinčiai idiliškas. Ryškiausė iš kitų veiksmų policijos laisėkiria Reicho tvarkos policija, kuri šio žūdžiūnio karo metu saugoja ne tik gyventojų turtą ir ramybę, bet ir su ginklu rankose koveja kietą kovą su žmonijos siaubu — bolševizmu.

Jau 1936 m. pasaulinės olimpiados metu išrąžiūtę naujas vokiečių policijos tipas, kuris šalia savo tiesioginių policininko pareigų, olimpiados metu pasirodė kaip puikus, mokamiausias atletas ir puikus rungtyninininkas, laimėjęs visą eilę sportinių medalių ir kitų pasižymėjimo ženklų.

Šiadien ši vokiečių policija pirmą kartą policijos gyvenimo istorijoje išskiriavo grėta karjuomenės dalių ir veda ne tik čia karą, bet ir dalyvauja įvairiuose užnugario veiksmuose, likviduodama įvairius plėšikų gaujos ir kovoda. Ji yra ir vienas iš atletinės veiksmės. Jie yra parengti kovoti su degamųjų medžiagų (benzino, žibalo, alyvų) gaisrais, plėšikų gaujomis, paraišiuninėmis ir įvairiais kitais pasalų vykdytojais. Jie saugoja frontą jungiančius geležinkelius, vykdo kelių ir tiltų statybą, remontuoja sugadintas elektros stotis ir saugoja įvairius svarbius pastatus ir meno ištiniius nuo sunaikinimo.

Kur policininkas yra tik vaikščios įrenkis ir kur kiekvienas piliečis laučiasi esąs tik valdinys, ten policininkas nekontroluoja, ten jo privengiama ir net bijoma. Tačiau Vokietijos policininkas nėra vyriausybės įrankis, todėl policininkas Vokietijoje gaišlamas ir kitos tautos mylimas, nes jis visada buvo ten, kur jo buvimas tautai buvo reikalingas. Šaltą praėjusią žiemą jis kovojo fronte, rūpinosi šeimyna angliimis aprūpinti, vėlė kelius nuo sniego ir rūpinosi maisto produktų paskirstymu. Todėl vokiečių policija yra ne tik tauta, ne ji, kaip taikos, taip ir karo metu, niekada nepavargo stovėti tautos veikalų sargybose.

Vokiečios policininkas nėra valdininkas senąja prasme, bet tik karavis ir dar — politinis karėvis. Jis nėra tik suminė laisėlės specialistas, bet privyres ginklo nešėjas, suginęs atlikti savo pareigas fronte taip, kaip kiekvienos Vokietijos karys kad ją atliekė. Jis skiriasi nuo Wehrmacht'o kario savo uniforma.

Dangeičio užsimetęs Vokietijos policija laiko SS (Schutzstaffel: apsaugos būrio) dalinius, tačiau tai nėra visai tiesiu. Tokia nuomonė susidaro dėl to, kad Reicho SS vyrai do ir Reicho policijos šefo pareigos yra sujungtos į vieną vadovybę — Reicho SS vadas yra kartu ir Reicho policijos vadas. Savaime aiškiai prantama, kad SS daja ir policija sudaro vieną jungimį — SS korpą, bet SS yra grynai politinė formacija, ir, įstojęs asmeniniu Vokietijos Fiureriu Adolfo Hitlerio pasaudėjimui. Savaime suprantama, kad, augant nacionalsocializmui sąjūdžiui, augo ir SS dalinioms statomi reikalavimai. Reikia pažymėti, kad ir minėti SS dalinai jokiu būdu kovinių sudėti, bet jie yra skirti grynai karo reikalams, todėl karo metu jie veikia Wehrmacht'e vadovybėje.

Vokiečių policija susideda iš Tvarkos policijos ir Saugumo policijos. Tvarkos policija dėvi žalią uniformą, o saugumo policija — paprastai laukio žaluma spalvos SS uniformą. Saugumo policijos uždavinys kovoti su kiekvienu nusidėjėliumi. Jai priklauso kriminalinė policija, slaptoji valstybės policija ir taip vadinamoji SD (Sicherheitsdienst — saugumo tarnyba).

Nors karas vokiečių policiją užkūpo jos paskutiniu reformų stadijoje, tačiau pagrindinėi jos, ypač gi tvarkos policijos, santvarkos bruožai jau nebos keičiami.

Tvarkos policijos šefas žiuo metu yra SS — Oberst - Gruppenführer ir policijos generolas policininkas Daluega, kuris be to kartu yra ir Reicho protektoriaus Pragoje paveduotojas.

Tvarkos policijos uniforma yra laukų žaluma spalvos su rudais rankogaliais ir rudomis apykėlėmis. Miestų susisėkimo tvarkos policininkas dėvi baltą švarką ir žiemą kepurę, nors paprastai tvarkos policininkai dėvi sulstia „šako".

Jų laipsnių ženklai yra tokie pat, kaip ir Wehrmacht'e, tik policijos generolo milinėje pamatsiu ir siūles yra ne raudonos, kaip Wehrmacht'o generolų, bet žalios spalvos.

Kiekvienas įstojęs į tvarkos policijos tarnybą policininkas tampa kandidatu sulėkiesnėm laipsnių gauti. Wehrmacht'o puskarininkio (Unteroffizier) laipsnį tvarkos policijos atitinka Wachtmeister laips. nis. Tačiau kiekvienas Wachtmeisteris turi atitikti ir puskarininkiui, kaip kariui, statomus reikalavimus. Todėl policijos tarnyba ir mokymas yra ypatingai griežtas ir intensyvus. Dėl to reikalinga, kad ir kad įstojęs policijos tarnybą vyras jos eilėse pastikčių visą gyvenimą.

Vokiečių tvarkos policininkas yra taip karėvio, taisinimo ir žmogaus mėstinys.

Tvarkos policijai priklauso miestų saugos policija (Schutzpolizei, autr. Schupo), kaimų bei miestelių žandarmerija, gaisrininkai (Feuerschutzpolizei), savanoriai gaisrininkai ir techninė pagalba (Technische Nothilfe).

Nors savanoriai gaisrininkai ir techninė pagalba nėra buvę to paties charakterio, tačiau dabar ši institucijos priklauso tvarkos policijai, sudarydamos skirtingą jos bėdį. Tai yra ne kas kita kaip tik pagrindinis savitarpinės pagalbos bruožas. Todėl policijos tarnyba nėra tarnyba vyriausybei, bet tarnybą tautai.

Ateities valstybės idealas tik tada taps kūnu, kada tas valstybės žmonės sąlės gyventi su maišiausia įstatymu. Idealus policininkas bus ne nusikalimų persekiotojas, bet jų perspėtojas. Tačiau, kad policininkas galėtų stovėti kitų žmonių dorybių sargybėje, pirmiausia turi įrodyti, kad jis pats taks yra. Todėl policijos tarnyba yra tautos geriausi pasiaukojimo tarnyba.

(Pėl. „Signal" Nr. 20, 1942) K. J.

Kovoje prieš teroristus ir pogadėjo gaivalus, eidami tarnybos pareigas, žuvo karių mėstimi, ištikimi savo darbui, lietuviai policijos tarnautojai

policininkas
GUDAITIS VINCAS-MATAS,
policininkas
TILINDIS BRONIUS,
policininkas
KANKEVIČIUS PETRAS,
pagalbinis polic.
IVOŠKIS ANTANAS,
pagalbinis polic.
MICKŪNAS STASYS.

Visa vokiškoji ir lietuviškoji policija gedi šių narsių policininkų.

Der SS-und Polizeiführer Litauen
VYSOCKI
SS-Brigadeführer und
Generalmajor der Polizei

Policija kovoje su banditais

Kovai su pastaitaikėniais banditais buvo sudaryta speciali policijos rinktinė.

Keli šios rinktinės vieno būrio žygiai.

—oOo—

Būrio vadas turi žinių, kad S. valsčiaus rėbose, miške ir juose esančiuose vienkiemiuose, nuolat prisilaiko bolševikinėi banditai. Vietos gyventojas veda būrio vyrus į tą vietą miške, kur turį būti banditų slėptuvė — bunkeris. Komsynai ir durpynai. Pastatai koja žalia takelio ir tuojau grimsti Būrio vyrams apylinkė jau nažįstama, nes čia tenka būti jau antrą kartą. Vyrai jau antrą kartą čia nubėgėjo per 20 km, išlandžiojo krūmus, peršlampa, bet plėšikų lizdo surasti dar nepavykęs. Sulmami 3 vietos gyventojai, tariami palaikę ryšius su plėšikais.

—oOo—

Gavus pranešimą, kad A. valsčiaus rėbose, miškelyje, yra plėšikų lizdas — bunkeris. Vietos gyventojas nurodo pamiškę, o už 60 m turį būti bunkeris. Būrio vadas išsiunčia grandinę vyrų, kad iš kitų pusės apsuptų ir neleistų pabėgti, o pats su kitais puslankiu supa vietą, kur turi būti bunkeris. Ir jis netrukus tikrai pamatomas. Pastebimas vienas plikas šešėlis, kurs tylai išslenka iš bunkerio ir pasilaukia iškėstųjų mūs vyrų grandinės link. Vadinas, priekas pajuto pavojų. Prislinkus arčiau bunkerio, pareikalaujama iš jo išeiti, bet... tyla. Tada įspėjama, kad bus metamos granatos. Tačiau niekas nepasirodo. Patikrinus bunkerį, daugiau žmonių nerasta. Čia gyventa 4—5 vyrai. Mėginęs pabėgti ir sulaikytas pasiėkimo, kad jis yra prieš puimetį iš vienos stovyklos pabėgęs bolševikų karo belaisvis. Būrio vyrai čia randa apie 8 centnerius bulvių ir dar šio to.

—oOo—

Gauta žinių, kad S. valsčiaus rėbose, miške, yra banditų — parašiutinėmų stovykla — palapinė. Naktį pamiškėje paslapukauta, o auštant supama toji miško vieta, kur turi būti palapinė. Ir tikrai, kiek paslinkus pasirodė palapinė ir 4 žmonių siluetai. Tuojau mus pastebėjo ir priešas, ir atidengė smarkią ugnį iš automatinių ginklų. Banditai, radę silpnesnę vietą, metasi prasilaužti, bet čia pat porą ir krinta nukautu ,o trečias suželdžiamas i petį. Bet jam ir dar vienam vis dėlto, pasinaudojant miško tankumu ir gerais automatiniais ginklais, pasiseka paspruksti. Mūsų policininkų ne vienas nemukentėjo. Palapinėje rastas amerikoniškas su visais priedais radijo siųstuvas, įvairių ginklų, parašiutų medžiagos, daug karinių reikmenų, įvairių drabužių, pasidirbtų štampų, sukiastotų dokumentų, maisto ir t. t.

Stepas Paulauskas

ŠKAIDIU ANKETU

San. psk. Antanas Laucius rašo: Pirmąją karo dieną, t. y., 1941. VI. 22., gavau iš savo sanitarinės tarybos viršininko leidimą nuvažiuoti į Vilnių. Išvažiavau iš Švenčionėlių traukinin 13 val., bet iki tol apie prasidėjusį karą dar nežinojau.

Traukinui sustojus Pabradėje, pastebėjau kelioliką moterų su vaikais, kurios verkė ir skubiai veržėsi į traukinį. Keletas jų atsisėdo netoli manęs. Iš ašaros nesulaikomai riedėjo per veidus. Neviršėjo tylėjo ir sunkiai, bet keletą jų žodžių nugirdau ir supratau, kas yra tos verkiančios moterys. Tai buvo bėgančios iš Lietuvos „katiušos".

Į Vilnių atvažiavau apie 15.30 val. Čia visur buvo pastebimas nenormalus ir nervingas žmonių bėgimėjimas. Iš štabo išėjęs susitikau savo mokyklos komandieritį žydą (majoro laipsnio), kuris man įsakė skubiai vykti į suolatinę Vilniaus pėstininkų mokyklos buveinę. Antakalnyje. Užėjęs į „Valgį" radau bevalgantį mokyklos politruką, su kuriuo drauge pavalgę nuėjome į Antakalnį. Čia radome jau parengtą mašiną važiuoti į Švenčionėlių stovyklą.

Praėjus dviems popletiniams Vilniaus bombardavimams, išvažiavome Švenčionėlių link. Bevažiuodami per Pabradę susitikome iš Švenčionėlių atžygiuojančį mūsų mokyklos pirmąjį bataliona. Politrukas manę pristatė gydytojui Ramanauskui (rusui), kuris man liepė drauge su batalionu važiuoti atgal į Vilnių. Kitą dieną mokyklai traukiantis iš Vilniaus, II rango gydytojas Kosobokov'as įsakė man niekur nestraukti nuo sanitarinės mašinos, kurios šoferiumi buvo psk. G., jau nuo seniau man gerai pažįstamas. Su juo ne karta esame be balnės gerokai pasižvalėję, ypatingai klausimais. Dabar su juo susitarėme nestraukti toliau ir nuo rusų pabėgti atskirai, t. y., po vieną.

Netrukus psk. G. man pasakė, kad jis jau bėga. Gal neprašo ne minutės nuo jo pabėgimo, prie manęs atėjęs gydytojas Ramanauskas ir liepė visiems sėsti į mašiną. Tuomet buvome aš, dantų gydytojas Jurevičius ir medicinos feldšeris Kucharkin'as, bet tik trūko šoferio psk. G. Gydytojas Ramanauskas mums įsakė skubiai susirasti psk. G. Bijodamas, kad nesurastų pasislėpusio psk. G., pasiskiau mokas valdyti mašiną. Bet tuo pat laiku prisistatė kitos dalies rusas kareivis, kuris irgi pasiskė mokas valdyti mašiną. Jis šėdo prie vairo, bet mašina nenorėjo jo klausyti. Tuomet gyd. Ramanauskas įsakė man perimti vairą.

Pavažiavus už Vilniaus apie 8 km, užkrėdo vokiečių lėktuvas, tedėl sulaikę mašiną visi pasislėpėme rugiuose. Grįžę į mašiną jau važiavome be dantų gydytojo Jurevičiaus. Jis jau nebegrįžo į mašiną. Pavažinėjęs dvi dienas su mašina, ėjęsi garą praktiką ir kito šoferio nebereikėjo. Už Smurgonių bevežant vieną komisarą, įšgrėdau kaip jis gydytojui siūlė nuo mašinos nušokti, nes supratau nuprendžiau nieko nebelaukti ir pagadinęs mašiną bėgti. Miške, niekam nematant, įpylęs benzino į benzino baką. Po kelių valandų gavau įsakymą skubiai traukti toliau. Užvedėjau mašiną, bet ji veikė kuo puikiausiai. Nusiminiau, nes maniau, kad visa mano kombinacija nuėjo niekais. Tik pavažiavus kelioliką kilometrų, mano mašina pradėjo šlubuoti. Gydytojas Kosobokov'as pradėjo ant manęs nirsti ir klausinėti, kas įvyko. Aš jį tikinėjau, kad tik važiuoti moku, bet sutaisyti nesugebu. Rusai matydami, kad su ta mašina jau nebepabėgs, šoko į kitas mašinas, ir tuo tarpu pasislėpiau. Kitą dieną savo mašiną susitvarkiau ir po poros dienų su visais medikamentais grįžau į Vilnių.

Parengė St. Sirvys

Prašoma atsilieti

Šie asmenys prašomi „Kario" redakcijai pranešti dabartinius savo adresus: 1. Dunajec Albertas, ligne sūn., gimęs 1916. III. 30 d. 2. Stasys Navickas, Jono s., gimęs 1918 m. 3. Bronislavas Dvaranauskas, Jurgio s., gimęs 1916 — II. 26. 4. Bronislavas Jankauskas, Jono s., gimęs 1918. IX.3. 5. Vladas Grigas, gimęs 1916. IV.12. 6. Jonas Admin. m. Mato, gimęs 1916. IV.24. 7. Stanaas Baltrušaitis, Prano, gimęs 1919. III.16. 8. Vladas Bessaparis, Andriaus, gimęs 1918.IX.30. 9. Vincas Cereška, Jono, gimęs 1919.IV.27. 10. Povilas Adomaitis, Jono, gimęs 1916. XI.4. 11. Vincas Valiūnas, Jono, gimęs 1921.X.6. 12. Antanas Valionis, Petro, gimęs 1917.XI.3. 13. Pranas Rutkauskas , Antano, gimęs 1916.VIII.13. 14. Jonas Šimanskis, Prano, gimęs 1920.II.8. 16. Vincas Lebedinskas, Jokūbo, gimęs 1920. VII.7. 18. Povilas Leuška, Petro, gimęs 1918.X.10. 17. Vincas Kondracikas, Povilo, gimęs 1918.XII.10. 18. Vindišlevas Juozlis, Kazimiero, gimęs 1918.II.19. 19. Vladislovas Ulinka, Dominiko, gimęs 1921.V.23. 20. Jonas Gudauskis, Vinco, gimęs 1918.X. 18. 21. Pranas Gelbutas, gimęs 1916.XII.31. 22. Jonas Vaišelišnas, Juozo, gimęs 1918.IX.27. 23. Antanas Šinkūnas, 24. Adomas Kantauras, 25. Jonas Paškevičius, 26. Jonas Jonika — (Alytaus apskr, Birštūno km.?). 27. Jonas Jurkūnas.

Šių asmenų ir „Karto" Nr. 42 prašomi atsilieti prie rėsti asmens dokumentus kuriu, prašomiu savo adresą ir atsiuntus už 24 Rpf. pašto ženklų, bus grąžinti.. Pranešk L. S. Dailiy Arbyvas.

KARYS

Nr 44 (1198) Vilnius, 1942 m. spalio 24 d.

[illegible] SKELBIMAI: [illegible] pan. iki 25 žodžių (arba jų dalį) po 1 RM. [illegible] po 5 Rpf už kiekvieną žodį. [illegible] šeimų nelaimėse, sveikinimai po 50 Rpf [illegible] petito eilutę

KAS NAUJA LIETUVOJE

— Dabartiniu metu visuose agronomų rajonuose vykdomi medelių sodinimui paruošiamieji darbai. Daugiausia bus atsodinami per paskutiniuosius metus iššalę sodai.

— Už pasišalinimą iš darboviečių per rugsėjo mėn. Kauno apsk. nubausta 18 asmenų.

— Nustatyta cukrinių runkelių auginimo prievolė 1943 metams. Augintojams yra duotas uždavinys išauginti 20.000 ha cukrinių runkelių. Cukrinių runkelių privalo auginti visi ūkininkai, kurie juos augino ar turėjo auginti paskutinius dvejus metus ir visi tie ūkininkai, kurių ūkiai yra netoliau kaip 15 km nuo cukraus fabriko, ir turi ne mažiau kaip 5 ha tinkamos cukr. runk. auginti žemės.

— Žemės Ūkio Vadybos Statybos Direkcija rūpindamasi karo metu nukentėjusių kaimo trobesių atstatymu stengėsi ūkininkams palengvinti statybų darbus. Tik per šių metų pirmą pusmetį ūkininkams išduota pirkti per 2.000.000 čerpių. Pagal statybos medžiagoms pirkti leidimus ūkininkams parduota 3.000.000 kg kalkių, apie 7.000 m² stiklų, apie 7.300 m³ apvalios statybinės miško medžiagos, apie 1700 m³ piautos miško medžiagos iš lentpiūvių ir apie 37 to vinių.

— Daugely Lietuvos vietų pradėjo iš naujo augti grybai. Ypatingai geras derlius baravykų.

— Kultūros Paminklų Apsaugos Įstaiga spalio 16 d. persikėlė iš Kauno į Vilnių.

— Pereitą savaitę į Kauną atvyko trumpai informacijų kelionei po generalinę sritį nedidelė grupė žurnalistų iš šiaurės valstybių — Norvegijos, Švedijos, Danijos ir Olandijos.

— Marijampolės aps. Savitarpinės Pagalbos Komiteto pastangomis Raudonojo Teroro paroda keliama į Marijampolę. Parodos atidarymui pasiruošimo darbai jau pradėti.

— Marijampolės aps. žiemkenčių javų sėja jau baigta. Užsėtų javų plotai šiemet padidėjo 8%.

— Spalio 14 d. prie Karo Muziejaus Kaune įvyko antrasis atsisveikinimas su lietuviais savanoriais į Reicho darbo tarnybą.

— Pieninių ir sūrinių darbo personalams yra pagaminti specialūs drabužiai, kurie gaunami per srities komisariatų profesines sąjungas.

— Marijampolės metrikinėje apylinkėje nuo šių metų pradžios iki spalio 1 d. surašyta 145 sutuoktuvių, 293 gimimo ir 89 mirimų metrikos.

— Generalinis komisaras Lietuvoje Dr. von Renteln savo atsišaukimu paskelbė visoms pramonės, amatų ir prekybos, o taip pat žemės ūkio įmonėms lenktynes, kurių šūkis yra: „Švara, tvarka ir saugumas įmonėje".

Atsišaukimo tikslas — visas įmones užlaikyti švariai, tvarkingai ir saugiai.

— Pirmasis Generalinis Tarėjas gen. P. Kubiliūnas spalio 9 d. lankėsi Panevėžy ir vizitavo savivaldybės įstaigas.

— Nuo spalio 10 d. Panevėžyje įsteigtas Priešlėktuvinės Apsaugos Centras, kurio viršininku paskirtas ats. plk. Z. Baltušauskas.

— Marijampolės apskrityje įvykdytoji rinkliava nuo karo nukentėjusių naudai davė RM 23.000 aukų.

— Cukraus fabrikuose paruošiamieji darbai naujai cukraus gamybai baigti. Cukrinių runkelių priėmimas prasidėjo spalio 1 d. Kas prisideda prie cukrinių runkelių auginimo ir jo perdirbimo, gauna papildomai cukraus.

— Visi senieji ir naujieji cukrinių runkelių augintojai ateinančių metų cukr. runkelių auginimui turi užsiregistruoti ligi 1943 m. sausio 1 d. per valsčių savivaldybes, kartu pranešdami, kokį plotą jie užsės cukriniais runkeliais.

KAILIAI — STIPRUS GINKLAS KOVOJE SU PRIEŠU. APRŪPINKIME FRONTO KARIUS AVIŲ KAILIAIS.

KULTŪRA, MENAS, ŠVIETIMAS

— Vilniaus Vaidybos Meno Studijos lektoriais paskirti: dramos artistai Romualdas Juknevičius ir Henrikas Kačinskas, solistas Sergiejus Benoni ir Marija Baronaitė.

— Vilniaus Muzikos Mokyklon paskirti nauji mokytojai: Jonas Narkevičius, Juozas Gustaitis, Vaclovas Germanavičius, Vytautas Rudzinskas, Jurgis Grevcevas ir Elena Druskytė - Bergienė.

— Telšiuose Rytų Lietuvos lietuviams šelpti suruoštame koncerte dalyvavo Kauno Didžiojo Teatro solistai: V. Jonuškaitė - Zaunienė, A. Satkūnas ir B. Dvarionas.

— Valstybinė Leidykla išleido 217 psl. mūsų novelistės Nelės Mazalaitės aštuonių novelių rinkinį, pavadintą: „Karaliaus ugnys".

— M. K. Čiurlionio vardo ansamblis vėl pradėjo gastroles po kraštą. Spalio 10 — 12 dienomis M. K. Čiurlionio vardo vyrų choras, kanklininkės ir šokėjai koncertavo Panevėžyje. Viso buvo suruošta penki koncertai, kuriuose apsilankė per 5.000 žmonių. Šiuose koncertuose dalyvavo ir Vilniaus Filharmonijos mažasis orkestras.

— Švietimo Generalinis Tarėjas paskyrė naujus dėstytojus šiais mokslo metais Vilniaus Dailės Akademijoje: dr. H. Kairiūkštytę - Jacinienę — dailės istorijai dėstyti, dail. P. Augustinavičių — šriftui, kompozicijai ir ornamentui dėstyti, Bernardą Cicėną — braižybai ir perspektyvai dėstyti, Vilniaus Universiteto jaun. asist. J. Perecką — psichologijai ir pedagogikai dėstyti.

— Vilniaus Dailės Akademijos Tarybos sudarytoji jury komisija peržiūrėjo akademijos studentų atliktus darbus, tema: „Vilniaus miesto grožis ir meno paminklai" paskyrė premijas šiems studentams: dvi I premijas po RM 100 — už tapybą B. Uogintui (VI kursas), ir už grafiką V. Pazukaitei (V kursas); dvi premijas II po RM 75 — už tapybą F. Ivanauskui ir už grafiką V. Varankai; keturias III premijas po RM 50 — už tapybą O. Petravičiūtei, K. Naruševičiui, K. Tutkui ir už grafiką B. Lukošiui.

— Taline mūsų poeto St. Santvaro pjėsė „Žvejai" pastatyta estų kalba sulaukė didelio susidomėjimo ir pasisekimo.

— Per rugsėjį ir spalio mėnesio pirmąsias dienas „Vilniaus Profesinių Sąjungų „Poilsio ir gyvenimo džiaugsmo" skyriaus pastangomis Vilniaus dirbantiesiems buvo suruošta 23 koncertai pietų pertraukos metu, 18 kinoseansų Vilniaus Filharmonijos salėje ir kt. didesnėse įmonėse ir 13 pramogų: 5 operos spektakliai, 5 šiupiniai ir 4 dramos spektakliai.

— Lietuvos miestų teatrams perėjus savivaldybių žinion, (išskyrus Kauno Didįjį Teatrą, Vilniaus Miesto Teatrą ir Vilniaus Filharmoniją), Vidaus Reikalų Vadybos Visuomenės Reikalų Departamentas išleido aplinkraštį, pagal kurį nustatomi teatro reikalų tvarkymo nuostatai.

Pagal aplinkraštį, savivaldybių teatro įsteigimą, vietinių savivaldybių pasiūlymu, tvirtina Generalinis Tarėjas Vidaus Reikalams. Visų Lietuvos savivaldybių teatrų darbų koordinavimą ir jų planų priežiūrą vykdo Generalinis Tarėjas Vidaus Reikalams per savo Kultūros Reikalų Direkciją.

— Vilniaus Pedagoginio Instituto studentai susibūrė į literatų mėgėjų kuopą. Steigiamajame susirinkime kalbėjo instituto direktorius Dr. A. Liaugminas ir kuopos globėjas lektorius V. Maknys. Kuopai išrinkta valdyba. Šiais metais literatūros kuopoje yra 83 studentai.

— Šiomis dienomis suėjo vieneri metai lietuviškos administracijos Švenčionyse. Per vienerius metus kultūros ir švietimo srityje čia daug nuveikta. Pačiame mieste veikia Gimnazija, Mokytojų Seminarija, Žemės Ūkio Mokykla, Amatų Mokykla ir visa eilė pradžios mokyklų. Visame krašte veikia daugiau kaip 200 pradžios mokyklų ir progimnazija Adutiškyje bei gimnazija Vydžiuose. Visoje apskrityje veikia 12 viešų bibliotekų skaityklų su pagrindine skaitykla — biblioteka Švenčionyse, kuri tvarko ir prižiūri pirmąsias.

— Visuomenės Reikalų Departamentas įvairiose Lietuvos vietose ruošia koncertus, kurių pelnas skiriamas Rytų Lietuvos gyventojų kultūriniams reikalams. Iš viso numatyta suruošti apie dvidešimt tokių koncertų. Daugiau kaip pusė tokių koncertų jau įvyko. Koncertuose dalyvauja geriausios krašto meninės pajėgos.

KAIP FRONTO KARIAMS SIŲSTI KALĖDŲ SIUNTINĖLIUS

Pastaruoju metu vyriausioji vokiečių kariuomenės vadovybė paskelbė tvarką fronto kariams siųsti kalėdinius siuntinėlius. Dėl transporto sunkumų, neribotas kalėdinių siuntinių siuntimas apręžiamas ir nustatyta tokia tvarka. Fronto kariams išdalytas tam tikras skaičius siuntiniams gauti ženklelių, kuriuos jie persiunčia savo artimiesiems. Kareiviai, neturį artimųjų, paraginti gautus siuntinėlių leidimo ženklelius pasiųsti savo kompetetingiems vietiniams grupių vadovams. Kalėdiniai siuntinėliai frontui iki 1 kg svorio su minėtu ženkleliu privalo būti patiekti paštui iki lapkričio 30 d. Ši tvarka nustatyta todėl, kad siuntinėliai užtikrintai ir laiku pasiektų fronto adresatus.

SPORTAS

— Spalio 18 d. įvyko antros futbolo pirmenybių rungtynės tarp stipriausių komandų LFLS ir LGSF. Rungtynes laimėjo LGSF 2:0 (1:0). Rungtynės buvo judrios ir įdomios. Kad ir šaltokas oras, bet žiūrovų susirinko apie 300.

— Spalio 25 d. bus paskutinės šiais metais futbolo pirmenybės tarp Šarūno ir LGSF. Tuo Vilniaus rajone pirmasis rudens ratas 1942-43 m. futbolo pirmenybių bus baigtas.

— Kaune futbolo pirmenybių rungtynės visa sparta varomos prie baigmės. Sekmadienį (spalio 18 d.) Valstybiniam stadione įvyko vienos iš įdomiausių šiame rate futbolo pirmenybių, tai susitikimas meisterio LFLS ir Tauro, kurios baigėsi Tauro naudai net 6:2 (2:1).

— Vis dėlto vokiečių sprinteris Mellerowitz pasistengė įrodyti, kad šiais metais Europoje sau lygiaverčių konkurentų neturi.

Neseniai įvykusiose lengvosios atletikos varžybose Krokuvoj 100 m. prabėgo per 10,4 sek. ir 200 m. per 21 sek. Tai geriausios šįmetinės šių nuostolių pasekmės. Pirmiau turėjo pasiekęs (100 — 10,5 ir 200 — 21,4) ir tokiu pat laiku buvo prabėgęs olandas Osendorpas.

— Švedai, sekdami savo tautiečio Haeggo sugebėjimais, pasiekė visą eilę rekordų. Štai neseniai pravestose varžybose ilgų nuotolių meisteris Gösta Petersonas vienos valandos bėgime pasiekė naują Švedijos rekordą, sukoręs 18,571 m ir šis pats bėgikas 20 km prabėgo per 1:04: 58,6 val.

— Pakėlimui lengvosios atletikos lygio neseniai buvo įvykdytos jaunių lengvosios atletikos rungtynės, kuriose dalyvavo geriausi Vokietijos, Vengrijos, Italijos ir kt. valstybių sportininkai. Įdomios šių varžybų pasekmės, kurios rodo būsimą ir gerą prieauglį.

Techninės pasekmės: 100 m jauniams: 1 v. Mladek (Vokietija) — 11,0 sek. 2 v. Harjay (Vengrija) — 11,2 sek. 3 v. Doleo (Italija) — 11,2 sek. 400 m. 1 v. Siero (Ispanija) — 49,6 sek. 2 v. Wonzele (Belgija) — 49,6 sek. 3 v. Judman (Vokietija) — 50,3 sek. 800 m 1 v. Kern (Vokietija) — 1:56,7 2 v. Gjuric (Kroatija) — 1:56,8 min. 3 v. Kluge (Vokietija) — 1:57,1 min. 4×100 estafetę įtemptoj kovoj laimėjo italų komanda prabėgusi per 43 sek. II v. teko vokiečiams laiku 43,1 sek. ir III v. vengrams (44,1). Estafetės laikas 43 sek. yra labai geras, nes šiemet Vokietijoj senjorų — vyrų klasėj per sezono varžybas geresnės pasekmės nėra pasiekta.

4×100 estafetę irgi išplėšė italai per 3:22,4 min. II v. teko vokiečių k-dai sukorusiai laiku 3:26,9 ir III v. ispanams, 3:29,6 min.

110 m barjerinį bėgimą laimėjo Schreibner (Vokietija) per 14,6 sek. II v. Dentis (Italija) — 14,7 sek. ir trečiuoju Milenesi (Italija) — 15,1 sek.

Disko mėtymą pasidalijo taip: I v. Kassai (Vengrija) — 47,81 m. II v. Delli Campagni (Italija) — 47,64 m. 3 v. Kremer (Vokietija) — 45,09 m.

Šokime su kartimi 1 v. laimėjo Conchi (Italija) — 3,50 m. Antras irgi italas Taragna peršoko 3,40 m, III v. liko vengras Homonay taip pat su 3,40 m.

Moterų 100 m. 1 v. Zalezniak (Vokietija) — 12,4 sek. 1 v. Schwenk (Vokietija) — 12,5 sek. 3 v. Rassanello (Italija) — 12,6 sek.

80 m. barjerinį ištempė pirmąja Domagalla (Vokietija) — 12,1 sek. II v. Franco (Italija) — 12,3 sek. ir III v. Italė Berttoti — 12,5 sek. 4×100 estafetę per 48,8 laimėjo vokietės. II v. teko italėms 50,2 sek. laiku. Bendroj klasifikacijoj vietomis pasiskirstė taip: jaunių grupėj I v. Italija surinkusi 478 tšk., II v. Vokietija su 440 tšk. ir 427 tšk. Vengrija. Moterų grupėj nugalėtoja išėjo Vokietija su 239 tšk., II v. Italija 221 tšk. ir II v. Olandija 176

ARTINASI VĖLINĖS! SUTVARKYKIME IR PAPUOŠKIME KARIŲ, PARTIZANŲ IR MŪSŲ ŽYMIŲJŲ ŽMONIŲ KAPUS!

60 METŲ V. KRĖVEI-MICKEVIČIUI

Š. m. spalio 17 d. mūsų didžiajam rašytojui prof. dr. Vincui Krėvei - Mickevičiui sukako 60 m. amžiaus.

V. Krėvės - Mickevičiaus gimtinė — Dzūkijos kraštas (Bubartonių km., Merkinės valsč.). Mokėsi Vilniuje, Kijeve, Lvove ir kitur. Vėliau gyveno Baku mieste (prie Kaspijos jūros). Čia padėjo organizuoti liaudies universitetą, kuriame pats skaitė paskaitas apie budizmą. Be to, dirbo dar tenykštėse kitose mokyklose. 1919 m. pradžioje gauna iš Lietuvos valdžios paskyrimą būti Lietuvos konsulu Azerbeidžano respublikai. Būdamas šitose pareigose, daug padėjo tuometiniams lietuviams tremtiniams ir pabėgėliams, išrūpindamas jiems Lietuvos Respublikos pasus, gelbėdamas ir vaduodamas tuos, kurie po bolševikų perversmo buvo pakliuvę į kalėjimus.

1920 m. grįžta į Lietuvą ir dirba Švietimo Ministerijos Knygų Leidimo Komisijoje. Redaguoja „Švietimo Darbą", „Skaitymus", „Mūsų Tautosaką" ir daug kitų leidinių. Profesoriauja Kauno V. D. Universiteto Humanitarinių mokslų fakultete, kur ilgą laiką eina to paties fakulteto dekano pareigas.

Šiuo metu mūsų garbingas jubiliatas profesoriauja Vilniaus Universiteto Hum. m. fakultete.

Vincas Krėvė - Mickevičius pradėjo rašyti, būdamas 15 m., — iš pradžių rusų ir lenkų kalba, paskui — lietuvių. Pirmieji lietuvių kalba jo parašyti veikalai yra „Gilšė" ir „Bobulės vargai". Vėliau seka visa eilė kūrinių, kurie greitu laiku užpelnė Krėvei didelio rašytojo vardą. Tai — „Šarūnas", „Dainavos šalies senų žmonių padavimai", „Skirgaila" ir kt. Visa tai Krėvė - Mickevičius parašė Baku laikais. Vadinas, maždaug 1900 — 1920 m. laikotarpy.

O jei jau šiandien mes norėtumėm suvesti visos Krėvės - Mickevičiaus kūrybos balansą: „Likimo keliais", „Šiaudinėj pastogėj", „Mindaugo mirtį", „Žentą", „Raganių", „Dzūkų poringes" ir kt. veikalus, kurių susidarytų dešimtimis.

Vinco Krėvė - Mickevičiaus literatūrinė veikla yra labai įvairi ir gausi. Didelių mokslinių žurnalų redagavimas, tautosakos rinkimas, jos tvarkymas ir grupavimas, atskirų tautosakos rinkinių išleidimas („Patarlės ir priežodžiai" — 3 tomai ir kt.). O, be to, originalių grožinės liter. veikalų rašymas. Ir jei dar prisiminsim, kad Krėvė - Mickevičius yra vienas įdomiausių ir labiausiai studentų mėgiamų profesorių, tai nesunku įsivaizduoti, kokį milžinišką darbą Lietuvos kultūrai yra nudirbęs garbingas šešiasdešimties metų sukaktuvininkas prof. dr. Vincas Krėvė - Mickevičius.

***

„Vincas Krėvė, gal būt, lietuviškiausias visų mūsų rašytojų. Jis lietuviškas ir forma ir turiniu. Jis nusimano, kad lietuviškumui laimėti neužtenka tik patriotinių temų ir istorinių siužetų. Tikroji kūryba pirmiausia yra forma: ji išsiskiria, iškyla ir išsilaiko savo individualumu. Čia lietuviškumas ir sudaro šios formos individualumą ir jos originalumą".

Šitaip Krėvę - Mickevičių apibūdina J. Keliuotis („Savaitė" nr. 17, 1942 m.).

Ir tikrai - Krėvė lietuviškas, ar mes gilintumėmės į jo kūrinių formą, ar pačių temų pasirinkimą, ar pagaliau ieškotumėm idėjinės prasmės..

Krėvės raštų žmonės nėra blankūs, kiekvieną dieną sutinkami, niekuo ypatingu nepasižymį. Tiesa, jei mes skaitysim jo sodžiaus novelių apysakų knygą „Šiaudinėj pastogėj", iš karto pastebėsim, kad ir skerdžius Lapinas, ir Marcelė, ir Antanukas yra savaip paprasti, labai tikri žmonės, bet kartu kažkuo ypatingi, išsiskirią iš kitų, juos supančių žmonių. Mat, Krėvė visados stengiasi sugauti tai, kas žmogaus širdies, jo būdo giliausiose gelmėse slypi, — tai išryškinti, iškelti prieš skaitytojo akis. Nesvarbu, ar tai būtų paprasčiausias kaimietis — skerdžius, ar kunigaikštis. Kiekvienas savo plotmėje — visi jie — ryškus, turį vingiuočiausių būdo bruožų, dideli individualistai, savotiški originalai. Jie visi išaugę iš kitos, tačiau kartu romantiškos lietuvių tautos gyvenimo tikrovės. Herojiška praeitis, jo legendos, padavimai, pasakos; iš kitos pusės — netolimos praeities, galima sakyti, dar dabartinio lietuviško kaimo vaizdai. Ir viena ir kita yra mūsų gyvenimo tikrovė.

Be to, visą laiką Krėvę yra ypatingai veikusi mūsų tautosaka, jos turiningumas, prasmingumas ir herojizmas. Šitoje įtakoje yra atsiradę tokie lietuvių literatūros šedevrai, kaip „Dainavos šalies senų žmonių padavimai", „Šarūnas".

Todėl yra tvirtas pagrindas teigti, kad Krėvė- lietuviškiausias visų mūsų rašytojų. Jis visais atžvilgiais yra suaugęs su lietuvių tauta: jos praeitimi, jos dabartimi. Su jos nuostabia tautosaka.

Ir todėl Krėvė -Mickevičius yra mums brangus, vertas didelio pasididžiavimo, rašytojas. Jis prašoka mūsų tautos ribas. Jo mums pavydėti gali daugelis kitų tautų.

Minėdami šias garbingo amžiaus sukaktuves, didžiuojamės ir džiaugiamės, kad lietuviško gyvenimo turinys ir prasmė įkvėpė Krėvę - Mickevičių parašyti tokios didelės vertės kūrinius.

D. Gytis

A.a. dail. Vladas Didžiokas

Lietuvos dailininkų šeima vėl neteko vieno savo žymaus nario. Negailestingoji mirtis išplėšė dar stiprų ir kūrybingą dailininką tapytoją, — dekoratorių Vladą Didžioką. Spalio 7 d. jis mirė Kauno ligoninėje.

Gimęs 1889 m. rugsėjo 1 d. Vilniuje, Vladas Didžiokas praleido čia ir savo vaikystę bei jaunystę. Vilniuje baigė pradinius mokslus ir mokėsi realinėje mokykloje. Paskui Trutnevo paišybos mokykloje. 1910 m. Stiegliso taikomojo meno mokykloje, o kiek vėliau Aukštojoje Meno Mokykloje ir Petrapilio Meno Akademijos.

Pasibaigus karui dirba Prekybos ir Pramonės Ministerijoje ir teatre kaip dekoratorius.

1919 m. nuvykęs Tarybų Sąjungan parsivežti šeimos, bolševikų buvo suimtas ir pasodintas sunkiųjų darbų kalėjiman, kur išsėdėjo vienerius metus ir keturis mėnesius.

Smarkiai iškankintas Vl. Didžiokas grįžo Lietuvon 1921. IV. 2 ir apsigyveno Kaune. Nuo to laiko dirbo teatre dekoratorium, paišybos kursuose, o įsisteigus meno mokyklai, joje kaip dekoratyvinės studijos vedėjas ir paišybos mokytojas.

Aktyviai dalyvavo organizacinėse dailininkų draugijose ir lietuvių dailės parodose. Parašė daugelį straipsnių Lietuvos meno klausimais. Dail. Didžioko kūrinių daugiausia randasi pas privačius savininkus, 4 jo paveikslai yra Čiurlionio meno galerijoje. Jo dekoruota įgulos bažnyčia Kaune.

Bolševikiniu laikmečiu pašalintas iš pedagoginio darbo apsigyveno kaime, netoli Rumšiškių, iš kur į aktyvų kūrybinį darbą negrįžo.

Netekimas šio žymaus dailininko, daug prisidėjusio prie Lietuvos meno klestėjimo, yra skaudus.

Cls.

Į LGSF BIČIULIUS

Kaskart vis daugiau ir daugiau Vilniaus krašte steigiasi LGSF sporto klubai, kuriuose masiniai būriasi lietuviškasis jaunimas. LGSF uždavinys ne vien kultivuoti įvairių šakų sportą, bet ir išauklėti tautai stiprių asmenybių. Gi asmenybės išugdymui daugiausia padeda geros knygos. Tai suprasdama LGSF vadovybė ir susirūpino sudaryti prie klubų kiek galima didesnį knygynėlių tinklą. Bet kadangi šiais laikais knyga pasidarė sunkiai įgyjama, tai LGSF pasiryžo kreiptis į dosniuosius bičiulius tuo svarbiu ir neatidėliotinu reikalu ir prašyti peržvelgti savo knygų lentynas ir vieną kitą knygą paaukoti tam tikrai naudingam ir kilniam tikslui, už kurį Vilniaus krašto jaunimas bus amžinai dėkingas.

Knygos priimamos kasdien, išskyrus šventadienius, LGSF klubo patalpose (Vrublevskio 4—6) nuo 16 — 12 val., o siųsti prašome knygynų reikalų vedėjui Matui Mastauskui, Vrublevskio 4—6, Vilnius.

Jau iš anksto lieka dėkinga už paaukotas knygas.

VILNIAUS LGSF VADOVYBĖ